

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

LWA.410.002.01.2017

P/17/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa

T +48 22 444 57 72, F +48 22 444 57 62

lwa@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/099 – Działalność resocjalizacyjna młodzieżowych ośrodków wychowawczych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontrolerzy	1. Zbigniew Żyromski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/38/2017 z 2 marca 2017 r. 2. Sławomir Nowak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/42/2017 z 3 kwietnia 2017 r. (dowód: akta kontroli tom I str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy Nr 4 w Warszawie ¹ , 00-773 Warszawa, ul. Dolna 19
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariusz Szytyk, Dyrektor MOW (dowód: akta kontroli tom I str. 5-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

Wyniki kontroli wykazały, że MOW był właściwie przygotowany do realizacji zadań, w tym zapewnienia wychowankom bezpieczeństwa i poszanowania godności. Obiekt wykorzystywany do prowadzenia działalności przez MOW, był w dobrym stanie technicznym i spełniał obowiązujące w trakcie kontroli wymagania do prowadzenia działalności. W Ośrodku nie przekraczano dopuszczalnej liczby wychowanków w grupach oraz liczby uczniów w oddziałach szkolnych. Wychowankom przebywającym w MOW zapewniono wymaganą pomoc ze strony psychologa i pedagoga. Poza działalnością edukacyjną i wychowawczą, w badanym okresie (tj. w latach 2012-2016) realizowano wiele projektów mających pozytywnie wpływać na prowadzony proces resocjalizacji. Ośrodek podejmował również współpracę ze środowiskiem lokalnym oraz z instytucjami i organizacjami, działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. Działania te miały na celu podnoszenie samooceny wychowanków oraz ich aktywizację w kontaktach z osobami spoza tej placówki.

Pomimo podejmowanych działań w latach 2012-2016 dochodziło co roku od 15 do 27 ucieczek wychowanków z Ośrodka, a 47% skreśleń z ewidencji MOW było wynikiem długotrwałej nieobecności lub przeniesienia wychowanka do innego ośrodka ze względów wychowawczych. Ponadto jak wynika z informacji uzyskanych przez NIK, spośród 30 wychowanków objętych badaniami, naukę po opuszczeniu MOW kontynuowało 11 wychowanków, w konflikt z prawem weszło 17 wychowanków, a spośród 15 wychowanków (objętych badaniami), którzy opuścili MOW w związku z ukończeniem 18 lat, tylko dwóch zrealizowało działania zaplanowane indywidualnych programów usamodzielnienia³, a jeden był w trakcie ich realizacji. Ośrodek w badanym okresie nie monitorował dalszych losów wychowanków tej placówki, m.in. w celu oceny skuteczności prowadzonych działań

¹ Dalej „MOW” lub „Ośrodek”.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Dalej IPU.

resocjalizacyjnych oraz realizacji IPU, opracowanych przez wychowanków we współpracy z pracownikami MOW wyznaczonymi na opiekunów usamodzielnienia. Stwierdzone w wyniku kontroli NIK nieprawidłowości dotyczyły:

- nieokreślenia tygodniowego planu zajęć w dziennikach prowadzonych przez psychologa i pedagoga w roku szkolnym 2015/2016 oraz 2016/2017;
- niezamieszczenia, we wszystkich 12 objętych badaniem Indywidualnych Programach Edukacyjno-Terapeutycznych⁴, wymaganych informacji dotyczących m.in. planowanych działań wspierających rodziców dziecka, niezbędnych do realizacji zajęć resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych oraz innych zajęć odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka, zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań;
- nieuwzględnienia w dziewięciu IPE-T (na 10 spraw objętych kontrolą) zaleceń sformułowanych w wydanych dla wychowanków orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego;
- niesporządzania do roku szkolnego 2015/2016 wielospecjalistycznych ocen poziomu funkcjonowania poszczególnych wychowanków.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przygotowanie MOW do realizacji zadań, w tym zapewnienie bezpieczeństwa i poszanowania godności osobistej wychowanków

Opis stanu faktycznego

1.1. Obowiązujący w czasie niniejszej kontroli Statut MOW z 16 września 2016 r.⁵ zawierał wszystkie elementy wskazane w załączniku nr 3 do *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie ramowych statutowych placówek publicznych*⁶. Określono w nim m.in.:

- cele i zadania Ośrodka - obejmujące m.in.: eliminowanie przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do samodzielnego i odpowiedzialnego życia po opuszczeniu MOW, zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi,
- sposób realizacji ww. zadań - obejmujący rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i zainteresowań wychowanków, udział wychowanków w zajęciach resocjalizacyjnych, socjoterapeutycznych, profilaktyczno-wychowawczych, innych o charakterze terapeutycznym, sportowych, turystycznych, rekreacyjnych, kulturalno-oświatowych;
- formy współpracy z rodzicami lub prawnymi opiekunami, właściwymi instytucjami i środowiskiem lokalnym w zakresie - obejmujące m.in.: korzystanie z doradztwa metodycznego ze strony poradni psychologiczno-pedagogicznych i Ośrodka Rozwoju Edukacji; współdziałanie pedagogów i psychologów z nauczycielami, wychowawcami, rodzicami lub opiekunami prawnymi, instytucjami zewnętrznymi;
- warunki pobytu, zapewniające wychowankom bezpieczeństwo i zaspokojenie ich potrzeb, w tym ochronę przed przemocą i innymi przejawami patologii społecznej – w załącznikach do Statutu określono m.in. zadania nauczyciela w sprawie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w czasie lekcji, zajęć i przerw w budynku Ośrodka; zadania szkolnego koordynatora ds. bezpieczeństwa w MOW oraz procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych;

⁴ Dalej IPE-T.

⁵ Zatwierdzony przez Radę Pedagogiczną na posiedzeniu w dniu 15 września 2016 r.

⁶ Dz.U. Nr 52, poz. 466.

- prawa i obowiązki wychowanków oraz tryb składania skarg w przypadku naruszenia ww. praw.

(dowód: akta kontroli tom I str. 9, 12-74)

Statut MOW dostępny był w bibliotece Ośrodka oraz na jego stronie internetowej⁷.

(dowód: akta kontroli tom II str. 132)

Wskazane w Statucie nagrody dla wychowanków obejmowały: pochwałę wychowawcy grupy, klasy lub Dyrektora Ośrodka; udział w atrakcyjnych imprezach poza Ośrodkiem; przedłużenie przepustki na pobyt w domu rodzinnym; rzeczową nagrodę; pochwałę na piśmie wystosowaną do rodziców; zawiadomienie sądu o szczególnie pozytywnych osiągnięciach wychowanka; wystosowanie wniosku o warunkowe wcześniejsze zwolnienie z Ośrodka lub zmianę środka wychowawczego.

Stosowane w MOW kary dla wychowanków tej jednostki nie naruszały, w ocenie NIK, międzynarodowych reguł i zasad dotyczących ochrony nieletnich pozbawionych wolności⁸. Obejmowały one zgodnie ze Statutem: naganę wychowawcy grupy, klasy lub Dyrektora Ośrodka; doraźne lub okresowe wstrzymanie przepustki do domu rodzinnego; utratę przywilejów; udział w dodatkowych zajęciach na rzecz Ośrodka w ramach tzw. „grupy korekcyjnej”⁹; pozbawienie udziału w atrakcyjnych imprezach w Ośrodku i poza nim; wnioskowanie do sądu o zmianę środka wychowawczego.

Każdy wychowanek podlegający karom dyscyplinarnym miał prawo do: uzyskania informacji za co i na jak długo został ukarany; przedstawienia argumentów na swoją obronę; odwołania się pisemnie do Dyrektora MOW od nałożonej kary.

Statut nie zawierał zapisów, które ograniczałyby wychowankom Ośrodka możliwość kontaktowania się z rodziną, innymi osobami i przedstawicielami organizacji zewnętrznych.

(dowód: akta kontroli tom I str. 12-36, 53-56, 321-322)

W latach 2015-2016 Rada pedagogiczna Ośrodka nie wprowadzała zmian w Statucie dotyczących praw i obowiązków wychowanków, kar i nagród, procedury odwoławczej od nałożonych kar, trybu składania skarg.

(dowód: akta kontroli tom I str. 352)

W Statucie MOW nie określono zasad konwojowania wychowanków zatrzymanych przez Policję, w przypadku jeśli nie byli oni dowożeni do Ośrodka przez Policję.

(dowód: akta kontroli tom I str. 12-74)

Dyrektor MOW wyjaśnił m.in., że po otrzymaniu od Policji informacji o zatrzymaniu uciekiniera, po odbiór wychowanka udawał się pracownik pedagogiczny wraz z kierowcą lub dwóch pracowników pedagogicznych.

(dowód: akta kontroli tom I str. 81-82)

W załącznikach do Statutu zawarto regulacje mające na celu zapobieganie wnoszenia do Ośrodka alkoholu i innych używek oraz określono tryb postępowania w przypadku podejrzenia spożycia przez wychowanków alkoholu lub innych środków odurzających.

W *Regulaminie odwiedzania wychowanków w MOW przez osoby z zewnątrz*, stanowiącym załącznik nr 11 do Statutu MOW, wskazano, że zabrania się osobom

⁷ Pod adresem: www.mowdolna.pl.

⁸ Tj. Reguł Narodów Zjednoczonych dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113 z dnia 14 grudnia 1990 r.) oraz zaleceń CM/Rec(2008) 11 Komitetu Ministrów z dnia 5 listopada 2008 r. dla państw członkowskich w sprawie zasad europejskich dotyczących kar i środków alternatywnych stosowanych wobec sprawców nieletnich.

⁹ W wyjaśnieniach dotyczących stosowania tego rodzaju kary Dyrektor MOW podał m.in., że w „grupie korekcyjnej” znajdują się wychowankowie, którzy w systemie oceniania zachowania uzyskali ocenę tygodniową poniżej 3 w skali 0-6. Ich udział w dodatkowych zajęciach polegał na wykonywaniu (w okresie do piątku po zajęciach do niedzieli) dodatkowych obowiązków, w zastępstwie wychowanków przebywających na przepustkach, takich jak sprzątanie pomieszczeń grupy, korytarzy, terenu przed budynkiem, nakrywanie do posiłków w stołówce.

odwiedzającym wychowanków wnoszenia i spożywania na terenie Ośrodka napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Natomiast w *Procedurach postępowania w sytuacjach kryzysowych*, stanowiących załącznik nr 15 do Statutu, określono m.in. procedury postępowania interwencyjnego w przypadku stwierdzenia spożywania przez wychowanków alkoholu lub środków odurzających. Wskazano w nich, że w takim przypadku należy: odizolować takiego wychowanka od reszty grupy, wezwać Policję, mającą możliwość zbadania wychowanka alkomatem, w przypadku silnego zatrucia wezwać pogotowie, powiadomić sąd i opiekunów prawnych oraz zastosować kary zgodne z regulaminem Ośrodka.

(dowód: akta kontroli tom I str. 53, 60)

W dokumentacji 15 wychowanków wytypowanych do objęcia badaniami kontrolnymi (o których mowa w pkt 2.4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego) nie było informacji wskazujących na potrzebę podjęcia wobec tych wychowanków badań na zawartość alkoholu lub innych środków odurzających.

(dowód: akta kontroli tom I str. 351)

Dyrektor MOW w wyjaśnieniach dotyczących tego zagadnienia wskazał m.in., że w jego ocenie pracownicy pedagogiczni powinni posiadać uprawnienia do samodzielnego przeprowadzania badań wychowanków na obecność alkoholu lub innego środka odurzającego, co ułatwiłoby szybsze podjęcie odpowiednich działań oraz byłoby mniej stresujące dla nieletniego niż poddawanie się badaniom w obecności osób trzecich.

(dowód: akta kontroli tom I str. 321-322)

W latach 2015-2016 MOW prowadził ewidencję zdarzeń nadzwyczajnych i zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 2014 r.¹⁰ przekazywał do Kuratorium Oświaty kwartalne informacje o zdarzeniach nadzwyczajnych dotyczących wychowanków Ośrodka. W przypadku ww. 15 wychowanków, nie wystąpiły tego rodzaju zdarzenia. Ośrodek prowadził również ewidencję ucieczek. Szczegółowe ustalenia dotyczące występowania zdarzeń nadzwyczajnych oraz ucieczek wychowanków Ośrodka zostały przedstawione w pkt 2.2 i 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli tom I str. 10-11, 352)

Zgodnie ze Statutem MOW podstawową opiekę lekarską oraz odpowiednie świadczenia specjalistyczne, diagnostyczne, rehabilitacyjne zapewniać miał wychowankom Ośrodka terenowy zespół opieki zdrowotnej. Nie określono w nim zasad postępowania w przypadku konieczności uzyskania przez Ośrodek zgody rodziców lub opiekunów prawnych na przeprowadzenie badań, zabiegów lekarskich bądź stomatologicznych.

(dowód: akta kontroli tom I str. 12-74)

W latach 2015-2016 podstawową opiekę zdrowotną oraz odpowiednie świadczenia zdrowotne dla wychowanków MOW zapewniała Przychodnia Rejonowo - Specjalistyczna przy ul. Chelmskiej 13/17 w Warszawie, wchodząca w skład Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Lecznictwa Otwartego Warszawa Mokotów. Ponadto w ww. okresie w Ośrodku funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, w którym świadczeń z tego zakresu udzielała wychowankom (od poniedziałku do piątku, w godzinach 8.00 – 11.30) pielęgniarka zatrudniona w ww. Samodzielnym Zespole Publicznych Zakładów Lecznictwa Otwartego Warszawa Mokotów.

(dowód: akta kontroli tom I str. 371)

W wyniku badania dokumentacji 15 wychowanków MOW stwierdzono, że ich rodzice wyrazili pisemną zgodę na: niezbędne badania lekarskie, pedagogiczne,

¹⁰ Pismo znak: DZSE.WSPE.043.3.2014.EM.

psychologiczne, psychiatryczne; podawanie leków zaleconych przez lekarzy oraz – w razie zaistnienia takiej potrzeby - na wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, nauczania indywidualnego, leczenia szpitalnego oraz na przeprowadzanie testów na obecność środków odurzających i psychoaktywnych.
(dowód: akta kontroli tom I str. 351)

1.2. W skład Ośrodka, zgodnie ze Statutem MOW wchodziły dwie szkoły: Szkoła Podstawowa Specjalna nr 201 i Gimnazjum Specjalne nr 134.

Ustalono, że funkcjonujące w MOW Gimnazjum w latach 2015-2016 prowadziło zajęcia w trzech klasach tj. I-III. Nie były natomiast (od roku szkolnego 2001/2002) prowadzone zajęcia w ramach Szkoły Podstawowej.

Przyczyną tej sytuacji, wg wyjaśnień Dyrektora Ośrodka, były warunki lokalowe MOW, niepozwalające na prowadzenie więcej niż trzech klas, w trzech grupach wychowawczych.

Według stanu na koniec grudnia 2015 i 2016 r. liczba wychowanków MOW i jednocześnie uczniów ww. Gimnazjum wynosiła 30, podczas gdy według arkuszy organizacyjnych Ośrodek dysponował 36 miejscami dla wychowanków. Tak więc stopień wykorzystania dostępnych miejsc wynosił 83%.

(dowód: akta kontroli tom I str. 17-18; tom II str. 1-2, 113-114, 218-222)

W latach 2015-2016 liczba wychowanków w poszczególnych grupach wychowawczych MOW nie przekraczała 12, zgodnie z § 18 ust. 2 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach*¹¹ (obowiązującego do dnia 31 sierpnia 2016 r.) oraz następnie § 22 ust. 2 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach*¹² (obowiązującego od dnia 1 września 2016 r.).

(dowód: akta kontroli tom II str. 3)

Liczba uczniów w oddziałach szkolnych klas I-III Gimnazjum w latach 2015-2016 wynosiła maksymalnie do 13 osób, tj. nie przekraczała limitu uczniów (16) określonego dla oddziałów gimnazjów specjalnych w § 5 ust. 3 pkt 9 załącznika nr 3 do *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutowych publicznych przedszkola oraz publicznych szkół*¹³.

(dowód: akta kontroli tom II str. 4)

Jak wynika z oględzin przeprowadzonych w dniu 18 kwietnia 2017 r. Ośrodek był przygotowany do przyjęcia 36 wychowanków.

(dowód: akta kontroli tom II str. 132)

W latach 2015-2016 MOW przyjął ogółem 62 nieletnich (34 - w 2015 r. i 28 - w 2016 r.), spośród 110 nieletnich do niego skierowanych w tym okresie (64 - w 2015 r. i 46 - w 2016 r.). Pozostałych 48 nieletnich (odpowiednio: 30 i 18) nie zostało doprowadzonych do Ośrodka. Nie wystąpiły w tym okresie przypadki odmowy ze strony Dyrektora MOW przyjęcia do Ośrodka nieletniego skierowanego do resocjalizacji.

(dowód, akta kontroli tom II str. 5)

1.3. W latach 2015-2016 w Ośrodku, zgodnie z arkuszami organizacyjnymi, zatrudnionych było 12 wychowawców grup wychowawczych, z których jeden

¹¹ Dz.U. Nr 109, poz. 631; dalej: *rozporządzenie MEN w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2011 r.*

¹² Dz.U. poz. 1872; dalej: *rozporządzenie MEN w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r.*

¹³ Dz.U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

przebywał w tym okresie na urlopie wychowawczym. Zamiast niego ww. zadania realizował inny wychowawca zatrudniony w tym okresie na zastępstwo.

(dowód: akta kontroli tom II str. 92-97, 106-118)

W wyniku kontroli dokumentacji za okres jednego tygodnia pracy w październiku 2015 i 2016 r.¹⁴ stwierdzono, że faktyczne zatrudnienie pracowników pedagogicznych zatrudnionych na stanowiskach wychowawców odpowiadało danym wykazanym w arkuszu organizacyjnym MOW, a ich tygodniowy wymiar czasu pracy wynosił od 24 do 28 godzin¹⁵.

Ustalono ponadto, że w ww. tygodniach opiekę w porze nocnej (tj. w godz. 22 - 6), zgodnie z § 19 ust. 2 *rozporządzenia MEN w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2011 r.* oraz następnie § 25 ust. 4 *rozporządzenia MEN w sprawie zasad działalności placówek publicznych z 2015 r.* sprawowały równolegle dwie osoby, z których jedną był wychowawca grupy wychowawczej. W 2015 r. wykonywanie zadania dotyczącego pełnienia dyżurów w godzinach nocnych, poza wychowawcą, zlecano pracownikowi firmy ochroniarskiej, a 2016 r. poza wychowawcą dyżury pełnił tzw. opiekun nocny zatrudniony przez Ośrodek¹⁶.

(dowód: akta kontroli tom II str. 107, 112, 118-128, 223)

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. w Ośrodku był zatrudniony jeden psycholog i jeden pedagog w pełnym wymiarze zajęć (wynoszącym 25 godzin tygodniowo¹⁷), co było zgodne z § 24 ust. 1-3 *rozporządzenia MEN w sprawie zasad działalności placówek publicznych z 2015 r.*

W latach 2015-2016 nie wystąpiły przypadki nieobecności psychologa lub pedagoga w pracy przez dłuższy okres (np. z powodu zwolnienia lekarskiego).

(dowód: akta kontroli tom II str. 58-59, 116, 216, 231)

Osoby zatrudnione w Ośrodku według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. na stanowiskach wychowawcy, psychologa i pedagoga szkolnego spełniały wymagania w zakresie kwalifikacji, określone w §§ 15, 19 i 20 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli*¹⁸.

W badanym okresie ww. pracownicy podnosili swoje kwalifikacje zawodowe poprzez udział w szkoleniach, sympozjach i konferencjach m.in. z zakresu: ratownictwa i pierwszej pomocy medycznej; profilaktyki rozpoznawania przemocy w rodzinie; zagrożeń związanych z nowymi substancjami psychoaktywnymi – dopalacze; aspektach prawnych cyberprzemocy; profilaktyki uzależnień – skuteczności metody interwencji; doskonalenia jakości pracy szkoły z wykorzystaniem wspomaganie zewnętrznego; praw ucznia; dostosowania wymagań edukacyjnych oraz form pracy z uczniami z dysleksją do indywidualnych możliwości i potrzeb; kinezylogii edukacyjnej – skuteczne metody wspomagające proces uczenia się; radzenia sobie ze stresem w pracy nauczyciela, a także udzielania pomocy dziecku z zaburzeniami emocjonalnymi w warunkach MOW.

(dowód: akta kontroli tom II str. 98-105)

1.4. MOW użytkował budynek czterokondygnacyjny podpiwniczony o łącznej powierzchni użytkowej 1 154,15 m², pełniący funkcję placówki wychowawczo –

¹⁴ Tj. za okres 5-11 października 2015 r. oraz 3-9 października 2016 r.

¹⁵ W grupie wychowawców zatrudnionych na pełnym etacie, przy pensum określonym w arkuszu organizacyjnym w wymiarze 24 godziny.

¹⁶ Po rozwiązaniu umowy z firmą ochroniarską zostały przez Ośrodek zatrudnione trzy osoby do wykonywania zadań opiekuna nocnego.

¹⁷ Tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć psychologów i pedagogów określony w *uchwale Rady m.st. Warszawy Nr LII/1525/2013 z dnia 21 marca 2013 r. w sprawie tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć niektórych nauczycieli oraz obniżenia tygodniowego wymiaru godzin zajęć niektórych nauczycieli.*

¹⁸ Dz.U. z 2015 r. poz. 1264.

edukacyjnej z pełnym zapleczem sanitarnym. W wyniku oględzin przeprowadzonych w dniu 18 kwietnia 2017 r. stwierdzono m.in., że stan budynku i jego elewacji był dobry, a teren Ośrodka był ogrodzony. Na pierwszej kondygnacji (zlokalizowanej w części podpiwniczenia) znajdowały się pomieszczenia: kuchni, stołówki, pralni, siłowni, pokój odwiedzin oraz zaplecze magazynowe. Druga kondygnacja (na parterze budynku) była wykorzystywana na cele dydaktyczno-administracyjne i znajdowały się tam: sale lekcyjne (trzy), sala komputerowa, sala gimnastyczna z zapleczem, biblioteka oraz pomieszczenia administracyjne (m.in. gabinet dyrektora wraz z sekretariatem, księgowość). Na trzeciej kondygnacji (I piętro budynku) zlokalizowana była jednoosobowa izolatka (o pow. 5,22m²) oraz pomieszczenia mieszkalne dla wychowanków (internat). Pomieszczenia mieszkalne Ośrodka były przygotowane na przyjęcie 36 wychowanków¹⁹. Spośród ogółem dziewięciu sypialni dla wychowanków jedna była trzyosobowa (o pow. 13,91m²); cztery - czteroosobowe (o pow.: 13,91m²; 14,83m²; 16,16m²; 18,94m²), jedna - pięcioosobowa (o pow. 24,01m²) i dwie - sześcioosobowe (o pow. 23,27m² i 23,49 m²). Wszystkie sypialnie były wyposażone w jednoosobowe łóżka, poduszki, kołdry i bieliznę pościelową, szafki do przechowywania rzeczy osobistych wychowanków oraz szafy ubraniowe. Trzy pokoje mieszkalne (sypialnie) nie spełniały wymogów określonych w § 26 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r.*, ponieważ przeznaczone były one dla więcej niż czterech wychowanków. Powierzchnia pomieszczeń mieszkalnych przypadająca na jednego wychowanka kształtowała się w przedziale od 3,71m² (w sypialni czteroosobowej) do 4,81m² (w sypialni pięcioosobowej).

Zgodnie z § 26 ust. 2 ww. *rozporządzenia*, Ośrodek dysponował pomieszczeniami umożliwiającymi organizację spotkań całej społeczności Ośrodka (sala gimnastyczna). Każda z trzech grup wychowawczych dysponowała pomieszczeniem rekreacyjno-wypoczynkowym (świetlica znajdująca się w sąsiedztwie internatu oraz dwie świetlice położone na II piętrze budynku). W budynku MOW znajdowały się pomieszczenia umożliwiające samodzielne przygotowanie posiłków oraz pranie i suszenie rzeczy osobistych wychowanków. Łazienki i toalety umożliwiały korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny. Monitoring wizyjny obejmował wyłącznie korytarze oraz otoczenie budynku Ośrodka.

(dowód: akta kontroli tom II str. 129-138)

Stosownie do § 78 *rozporządzenia w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r.*, organ prowadzący MOW, ma czas na jego dostosowanie do wymogów określonych w § 26 ust. 1 *rozporządzenia*, do dnia 31 sierpnia 2020 r.

Dyrektor MOW oświadczył, że w celu poprawy warunków bytowych wychowanków, zostały podjęte działania w kierunku pozyskania na cele statutowe MOW mieszkania służbowego znajdującego się w budynku Ośrodka. W dniu 19 stycznia 2017 r. zapadł wyrok sądu, nakazujący lokatorom opuszczenie i opróżnienie tego lokalu. W dniu 20 kwietnia 2017 r. Urząd Dzielnicy Mokotów skierował lokatorów do zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego. Po opuszczeniu mieszkania przez dotychczasowych użytkowników, jego pomieszczenia zostaną wyremontowane i przeznaczone na sypialnie dla wychowanków, tak żeby w każdym takim pokoju nie mieszkało więcej niż czterech nieletnich.

(dowód: akta kontroli tom II str. 217)

MOW spełniał normy bezpieczeństwa, o których mowa w *rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa*

¹⁹ W dniu przeprowadzanych oględzin na terenie Ośrodka przebywało siedmiu nieletnich, 23 wychowanków przebywało na przepustce, trzech było nieobecnych z powodu ucieczki.

*i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*²⁰. W wyniku oględzin przeprowadzonych w dniu 18 kwietnia 2017 r. stwierdzono m.in., że stosownie do wymogów określonych w:

- § 5 *rozporządzenia*, plany ewakuacji placówki umieszczone zostały w widocznych miejscach na terenie budynku MOW, w sposób zapewniający łatwy do nich dostęp, natomiast drogi ewakuacyjne oznaczone w sposób wyraźny i trwały;
- § 7 *ww. rozporządzenia*, teren Ośrodka był ogrodzony, a szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren placówki zabezpieczone zamykaną bramą i furtką;
- § 8 *ww. rozporządzenia*, w stanie sprawności technicznej i czystości utrzymywane były urządzenia sanitarno-higieniczne w pomieszczeniach, w których zapewniono dostęp do bieżącą ciepłej i zimnej wody;
- § 16 *rozporządzenia*, otwarta przestrzeń schodów zabezpieczona została metalowym przepierzeniem, a poręcze balustrad schodów wyposażone zostały w elementy zapobiegające ewentualnemu zsuwaniu się po nich;
- § 20 *ww. rozporządzenia*, w pomieszczeniach zaplecza sali gimnastycznej, gabinetu dyrektora, pokoju wychowawców (internat) oraz harcówki znajdowały się środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy oraz instrukcja o zasadach jej udzielania.

(dowód: akta kontroli tom II str. 129-135)

Dyrektor MOW, zgodnie z § 3 *ww. rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny*, przeprowadził w latach 2015-2016 kontrole obiektów placówki²¹ pod kątem zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków ich wykorzystania²². Sformułowane w protokołach z tych kontroli zalecenia dotyczące dokonania utylizacji odczynników chemicznych, dla których upłynęła data ważności, zostały zrealizowane. Protokoły z tych kontroli Dyrektor przekazał organowi prowadzącemu Ośrodek.

(dowód: akta kontroli tom II str. 139-150, 223, 240)

Budynek użytkowany przez MOW objęty został w latach 2015-2016 okresowymi kontrolami (rocznymi i pięcioletnią), o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane*²³, przeprowadzonymi przez osoby posiadające stosowne uprawnienia i kwalifikacje wskazane w art. 62 ust. 4-6 tej *ustawy*. W wyniku *ww.* kontroli stan techniczny budynku oceniono jako dobry i uznano, że można go użytkować. Stan otoczenia obiektu MOW i jego estetykę uznano za zadowalającą. Nie stwierdzono zagrożeń dla zdrowia i życia oraz negatywnego oddziaływania na środowisko. Stan techniczny instalacji: wodnej, gazowej, centralnego ogrzewania, wentylacji, kanalizacji oraz urządzeń służących gospodarce odpadami oceniono jako dobry, natomiast stan węzła cieplnego jako zadowalający, wskazując na występowanie korozji niektórych elementów (złączy i odcinków w węźle cieplnym). W wyniku przeprowadzonej w dniu 20 kwietnia 2015 r. kontroli stanu technicznego instalacji elektrycznej i odgromowej sformulowano zalecenia dotyczące m.in.: wykonania prawidłowego podłączenia szyny wyrównawczej budynku z instalacją piorunochronową oraz przeprowadzenia pomiarów natężenia oświetlenia podstawowego (pierwsze z tych zaleceń wykonane miało być bezzwłocznie, a drugie przed kolejną kontrolą okresową w tym zakresie). Oba te zalecenia zostały przez MOW zrealizowane, pierwsze w dniu 5 maja 2015 r., a drugie w dniu 12 kwietnia 2017 r. (tj. w trakcie kontroli NIK).

²⁰ Dz.U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm.; dalej: *rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny*.

²¹ w dniach: 31 sierpnia 2015 r. i 31 sierpnia 2016 r.

²² Które obejmowały sprawdzenie stanu: ogrodzenia, nawierzchni terenu placówki, budynku i jego elewacji, a także wnętrza budynku, w tym stanu i wyposażenia: klas lekcyjnych i sali gimnastycznej, stołówki, kuchni, pomieszczeń sanitarnych, pralni itd.

²³ Dz.U. z 2016 r. poz. 290, ze zm.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena częściowa

Zgodnie z art. 64 ust. 1 ustawy *Prawo budowlane*, dla ww. budynku prowadzona była książka obiektu budowlanego, w której dokonywano adnotacji o ww. kontrolach okresowych. (dowód: akta kontroli tom II str. 151-209, 223, 234-239)

W działalności MOW w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

W ocenie NIK, MOW był prawidłowo przygotowany do realizacji swoich zadań, m.in. w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków bezpieczeństwa i poszanowania godności osobistej wychowanków. W Statucie Ośrodka ujęto wszystkie zagadnienia wskazane w *rozporządzeniu w sprawie statutów placówek publicznych z 2005 r.* Stosowany w MOW system kar dla wychowanków nie naruszał międzynarodowych reguł i zasad dotyczących ochrony nieletnich pozbawionych wolności. W Ośrodku nie przekraczano dopuszczalnej liczby wychowanków w grupach oraz dopuszczalnej liczby uczniów w oddziałach szkolnych. Wychowankom zapewniono pomoc ze strony psychologa i pedagoga. Osoby zatrudnione w MOW na stanowiskach wychowawców, pedagoga i psychologa posiadały wymagane kwalifikacje. Obiekt Ośrodka był w dobrym stanie technicznym i spełniał wymagania do prowadzenia działalności, m.in. w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wychowankom tej jednostki.

2. Realizacja przez MOW zadań resocjalizacyjnych

Opis stanu
faktycznego

2.1. W latach 2012-2016 z ewidencji MOW skreślonych zostało ogółem 153 wychowanków²⁴, z czego:

- 54 skreślono²⁵ z powodu długookresowej nieobecności spowodowanej ucieczką lub brakiem powrotu z urlopu/przepustki, po pobycie w MOW wynoszącym od 35 do 1 015 dni;
- 18 skreślono²⁶ z powodu przeniesienia do innego MOW z przyczyn wychowawczych, po pobycie w MOW wynoszącym od 36 do 1 015 dni;
- 33 skreślono z powodu ukończenia 18 roku życia²⁷, po pobycie w MOW wynoszącym od 52 do 1 154 dni;
- 48 skreślono z innych przyczyn²⁸ (m.in. takich jak zmiana MOW w celu umożliwienia kontynuacji nauki na poziomie ponadgimnazjalnym²⁹ lub zmiana środka wychowawczego na nadzór kuratora³⁰), po pobycie w MOW wynoszącym od 47 do 1 093 dni.

Nie było przypadków skreślenia wychowanka z ewidencji MOW z powodu zakończenia procesu resocjalizacji przed ukończeniem 18 roku życia.

(dowód: akta kontroli tom I str. 75-79)

2.2. Jak wynika z prowadzonego w MOW rejestru wydarzeń nadzwyczajnych w latach 2012-2016 w jednostce tej miały miejsce dwa takie zdarzenia:

- 26 października 2013 r. wychowanek (dla którego prowadzono akta o nr ewidencyjnym 1731) będący pod opieką wychowawcy R.D. dokonał samookaleczenia;
- 24 września 2014 r. wychowanek (dla którego prowadzono akta o nr ewidencyjnym 1750) będący pod opieką wychowawcy A.D. podjął próbę samobójczą.

(dowód: akta kontroli tom I str. 80)

²⁴ W poszczególnych latach tego okresu skreślono z ewidencji odpowiednio: 30, 29, 36, 31 i 27 wychowanków.

²⁵ W poszczególnych latach tego okresu skreślono z ewidencji z tej przyczyny odpowiednio 10, 13, 14, 9 i 8 wychowanków.

²⁶ W poszczególnych latach tego okresu skreślono z ewidencji z tej przyczyny odpowiednio 3, 2, 5, 5 i 3 wychowanków.

²⁷ W poszczególnych latach tego okresu skreślono z ewidencji z tej przyczyny odpowiednio 8, 7, 6, 6 i 6 wychowanków.

²⁸ W poszczególnych latach tego okresu skreślono z ewidencji z tej przyczyny odpowiednio 9, 7, 11, 11 i 10 wychowanków.

²⁹ Dotyczyło 29 wychowanków, którzy zostali przeniesieni do innego MOW, w którym mogli kontynuować naukę na szczeblu ponadgimnazjalnym.

³⁰ W pięciu przypadkach dotyczyło to zmiany formy opieki w zakresie działań resocjalizacyjnych na nadzór kuratora.

Dyrektor MOW w wyjaśnieniach dotyczących ww. spraw podał m.in., że do młodzieżowych ośrodków wychowawczych często kierowani są nieletni ze schorzeniami psychiatrycznymi i poważnymi zaburzeniami zachowania, którzy powinni przebywać w placówkach typu leczniczego, jednak ze względu na brak miejsc i długi okres oczekiwania umieszczani są w placówce resocjalizacyjnej. Tak właśnie było w obu ww. przypadkach. W przypadku wychowanka, który dokonał próby samobójczej we wrześniu 2014 r., MOW wystąpił do Sądu w styczniu tego roku o zmianę ośrodka wychowawczego na leczniczy, jednak Sąd podjął taką decyzję dopiero w październiku 2014 r., tj. już po tym incydencie.

Dyrektor wskazał również, że tacy wychowankowie są objęci szczególną opieką ze strony wychowawców i psychologa. Zwraca się uwagę na ich zachowanie, nastrój, wypowiedzi. Wszyscy wychowankowie są angażowani w różnego rodzaju zajęcia (m.in. sportowe, teatralne, plastyczne) pozwalające odreagować „trudne” emocje. W przypadku zarejestrowania niepokojących zmian zapisywani są na wizytę u psychiatry.

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił ponadto, że w latach 2012-2016 w Ośrodku nie było aktów wandalizmu, zgwałceń lub prób gwałtów oraz innych poważnych zdarzeń w zakresie agresji i przemocy fizycznej lub psychicznej. Zdarzały się bójki, przypadki przemocy rówieśniczej, głównie werbalnej (przeklinanie, wyzwiska), jak i fizycznej (poszturchiwania, uderzania, prowokowanie, plucie). Sprawy te były wyjaśniane na bieżąco. Wobec winnych wyciągano konsekwencje regulaminowe.

(dowód: akta kontroli tom I str. 83-84, 321, 323)

2.3. W latach 2012-2016 miało miejsce 111 ucieczek wychowanków MOW (15 – w 2012 r., 27 – w 2013 r., 27 – w 2014 r., 22 – w 2015 r. i 20 – w 2016 r.). Jeden raz uciekło w tym okresie 43 wychowanków, dwa razy – 15, trzy razy – ośmiu, cztery razy jeden oraz pięć razy – dwóch.

(dowód: akta kontroli tom I str. 88)

W wyniku zbadania dokumentacji dotyczącej 21 ucieczek dokonanych w latach 2012-2016 przez 10 wychowanków MOW (z których trzech uciekło jeden raz, pięciu uciekło dwa razy, jeden uciekł trzy razy oraz jeden uciekł pięć razy), stwierdzono m.in., że:

- w przypadku sześciu ucieczek - po zatrzymaniu wychowanków przez Policję ich dowiezieniem do Ośrodka zajęli się pracownicy MOW;
- w przypadku sześciu ucieczek - po zatrzymaniu wychowanków Policja dowiozła ich do Ośrodka;
- w przypadku dwóch ucieczek - wychowankowie sami powrócili do Ośrodka;
- w przypadku jednej ucieczki - wychowanek został dowieziony przez Policję do Sądu, który umieścił go w schronisku dla nieletnich;
- w przypadku sześciu ucieczek - wychowankowie nie powrócili do Ośrodka i zostali skreśleni z ewidencji wychowanków prowadzonej przez tę jednostkę.

We wszystkich ww. przypadkach po stwierdzeniu ucieczki wychowanka Dyrektor MOW, zgodnie z § 10 ust. 1 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym*³¹, powiadomił o ucieczce najbliższą jednostkę Policji, jednostkę Policji w miejscu zamieszkania uciekiniera oraz właściwy sąd rodzinny.

Do ww. ucieczek z Ośrodka doszło, gdy wychowankowie znajdowali się pod opieką 14 różnych osób. W dokumentacji ww. wychowanków nie było informacji dotyczących przyczyn ucieczek.

(dowód: akta kontroli tom I str. 85-87)

³¹ Dz.U. Nr 296, poz. 1755; dalej: *rozporządzenie MEN w sprawie szczegółowych zasad kierowania z 2011 r.*

Dyrektor Ośrodka w wyjaśnieniach w ww. sprawie podał m.in., że przyczyny ucieczek były różnorodne, takie jak tęsknota za domem rodzinnym, dziewczyną, brak przepustek, brak akceptacji pobytu w Ośrodku, konflikty z innymi wychowankami, problemy rodzinne. Wskazał również, że (w jego ocenie) ucieczki mają negatywny wpływ na resocjalizację wychowanka uciekiniera – przerwanie resocjalizacji i nauki, powrót do popełniania czynów zabronionych, powrót do nałogów. Wpływ tego rodzaju zdarzeń na pozostałych wychowanków jest dwojaki. Z jednej strony nieletni może pójść w ślady uciekiniera, chcąc zaimponować kolegom, a z drugiej widząc konsekwencje ucieczek (brak przepustek, umieszczenie w zakładzie poprawczym), pozostali wychowankowie wyciągają z nich wnioski i nie podejmują ucieczek. W wyjaśnieniach dotyczących podejmowanych działań na rzecz zapobiegania ucieczkom Dyrektor wskazał m.in., że przeprowadzane są rozmowy z wychowankami uświadamiające osobiste i prawne konsekwencje ucieczek. Nowo przybyli wychowankowie otaczani są opieką w celu ich prawidłowej adaptacji i zaakceptowania przez nich pobytu w Ośrodku. Wychowankom umożliwia się regularny kontakt z domem rodzinnym. Wychowankowie, u których zaobserwowano niestabilny nastrój emocjonalny oraz ci, którzy wrócili z ucieczek są obejmowani opieką psychologa.

(dowód: akta kontroli tom I str. 89-91)

2.4. W wyniku kontroli dokumentacji 15 wychowanków, którzy w latach 2012-2016 opuścili MOW w związku z ukończeniem 18 roku³² życia stwierdzono, że przyczynami wydania przez sądy rejonowe orzeczeń w sprawie ich umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym w poszczególnych przypadkach były następujące okoliczności:

- w przypadku czterech nieletnich³³ - różnego rodzaju występki (kradzieże, uszkodzenie mienia, nakłanianie do zaboru mienia, udostępnianie środków odurzających, bójki);
- w przypadku dwóch nieletnich³⁴ - uchylanie się od obowiązku szkolnego;
- w przypadku dziewięciu nieletnich³⁵ - zmiana przez Sąd środka wychowawczego, z nadzoru kuratorskiego na umieszczenie w MOW, przy czym w przypadku trzech nieletnich³⁶, uzasadnieniem takiego rozstrzygnięcia było uchylanie się nieletniego od obowiązku szkolnego (w pozostałych sześciu przypadkach w postanowieniach nie podano przyczyn zmiany środka nadzoru).

Jeden z tych nieletnich³⁷, skierowany został do MOW w związku z ucieczką z innego młodzieżowego ośrodka wychowawczego (w Łobżenicy).

Okres od wydania orzeczenia przez Sąd do umieszczenia ww. nieletnich w MOW wynosił w ww. sprawach od 21 dni do ośmiu miesięcy³⁸.

(dowód: akta kontroli tom I str. 76-79, 349-351)

2.5. W wyniku kontroli dokumentacji ww. 15 wychowanków stwierdzono, że zgodnie z § 4 ust. 1-3 *rozporządzenia MEN w sprawie szczegółowych zasad kierowania z 2011 r.*:

- w dniu przybycia do Ośrodka lub w ciągu dwóch dni od tej daty wychowankowie byli zapoznawani z prawami, obowiązkami i zasadami pobytu w MOW, co potwierdzali własnoręcznym podpisem;

³² Do kontroli wybrano po trzech wychowanków skreślonych z ewidencji MOW w każdym roku z okresu objętego kontrolą o najdłuższym okresie pobytu w MOW.

³³ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1626, 1712, 1743 i 1787.

³⁴ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1749 i 1765.

³⁵ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1637, 1641, 1678, 1690, 1698, 1713, 1757, 1780 i 1795.

³⁶ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1713, 1780 i 1795.

³⁷ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnym 1757.

³⁸ Po ośmiu miesiącach od wydania orzeczenia został umieszczony w MOW wychowanek, któremu Sąd zmienił środek wychowawczy z nadzoru kuratora na umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

- po przyjęciu wychowanków do Ośrodka Dyrektor MOW informował organy obowiązane do kontroli spełniania obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, o kontynuacji nauki przez wychowanka.

Dyrektor Ośrodka oświadczył, że zapoznawał nieletnich z prawami, obowiązkami i zasadami pobytu w MOW, w obecności wychowawcy lub innego pracownika Ośrodka.

(dowód: akta kontroli tom I str. 349-359, 372)

Zgodnie z § 3 ust. 7 *rozporządzenia MEN w sprawie szczegółowych zasad kierowania z 2011 r.*, Dyrektor Ośrodka w okresie pobytu wychowanków w MOW uzupełniał ich dokumentację o dokumenty wskazane w § 3 ust. 6 pkt 5 i 6 ww. *rozporządzenia*, tj. o dokumenty zawierające informacje o stanie zdrowia, orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego (jeśli było wydane), a ponadto o dokumenty zawierające informacje o efektach działań resocjalizacyjnych lub terapeutycznych zastosowanych wobec nieletniego oraz o zaobserwowanych zmianach w jego postawie. W Ośrodku były sporządzane arkusze oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz arkusze obserwacji wychowanka zawierające opis zachowań wychowanka w poszczególnych miesiącach roku szkolnego.

Z informacji zamieszczonych w dokumentach zawierających ocenę efektów działań resocjalizacyjnych i terapeutycznych wynika m.in., że w przypadku każdego z ww. wychowanków stwierdzono pozytywne efekty podejmowanych działań resocjalizacyjnych i terapeutycznych. Wskazywano w nich, że wychowankowie zmieniali zachowania na akceptowalne społecznie, kończyli kursy zawodowe, nadrabiali zaległości edukacyjne, nabywali umiejętności poprawnej komunikacji interpersonalnej oraz rozwiązywania konfliktów bez używania przemocy.

(dowód: akta kontroli tom I str. 134-213, 349-359, 372)

2.6. Ustalono, że spośród 15 ww. wychowanków MOW, siedmiu po ukończeniu 18 lat kontynuowało naukę w Gimnazjum prowadzonym przez tę jednostkę, na co uzyskali zgodę właściwego sądu. We wszystkich tych przypadkach do sądu o wydanie ww. zgody wystąpił Dyrektor Ośrodka na prośbę wychowanka. Czterech z tych wychowanków dzięki uzyskanej zgodzie sądu ukończyło w trakcie pobytu w Ośrodku drugą klasę gimnazjum, a trzech - trzecią klasę gimnazjum.

Pozostałych ośmiu wychowanków nie kontynuowało nauki w MOW. We wszystkich tych przypadkach dotyczyło to wychowanków, którzy ukończyli 18 lat w okresie pomiędzy dniem zakończenia jednego roku szkolnego a dniem rozpoczęcia nowego roku szkolnego. Dwóch z tych wychowanków ukończyło do tego czasu trzecią klasę gimnazjum. Z pozostałych sześciu wychowanków, dwóch zdołało ukończyć w okresie pobytu w MOW pierwszą klasę gimnazjum, a czterech – drugą klasę gimnazjum.

(dowód: akta kontroli tom I str. 349-351)

2.7. W wyniku kontroli dokumentacji ww. 15 wychowanków, stwierdzono, że dla trzech z nich przyjętych do MOW przed 1 września 2011 r. zostały opracowane przez Ośrodek indywidualne programy resocjalizacji (IPR)³⁹. Dla pozostałych 12 wychowanków, przyjętych do MOW po dniu 31 sierpnia 2011 r., zgodnie z § 5 ust. 1 *rozporządzenia MEN w sprawie szczegółowych zasad kierowania z 2011 r.*, zostały sporządzone indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne (IPE-T).

³⁹ O których była mowa w § 5 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku socjoterapii* (Dz.U Nr 178, poz. 1833 ze zm.). Dla wychowanka przyjętego do MOW w dniu 20 maja 2009 r. (akta o nr ewidencyjnym 1626), IPR został opracowany we wrześniu 2009 r. Dla wychowanka przyjętego do MOW w dniu 10 listopada 2009 r. (akta o nr ewidencyjnym 1637), IPR został opracowany w grudniu 2009 r. Dla wychowanka przyjętego do MOW w dniu 4 grudnia 2009 r. (akta o nr ewidencyjnym 1641), IPR został opracowany w grudniu 2009 r.

Poszczególne z ww. 12 IPE-T opracowane zostały w okresie od czterech do 105 dni od daty przybycia wychowanka do MOW. W przypadku siedmiu z ww. IPE-T, które zostały opracowane przed 23 sierpnia 2013 r., okres ten wynosił od czterech do 65 dni od daty przybycia wychowanka do MOW. W przypadku pięciu IPE-T opracowanych po 22 sierpnia 2013 r. okres pomiędzy datą przybycia wychowanka do Ośrodka a datą ich opracowania w trzech przypadkach wynosił do 30 dni, a pozostałych dwóch powyżej 30 dni (w jednym przypadku - 70, a w drugim - 105) od daty przybycia wychowanka do Ośrodka. W dziesięciu z tych przypadków⁴⁰ Ośrodek otrzymał, w okresie od 22 do 226 dni od daty przybycia wychowanka, orzeczenia o potrzebie jego kształcenia specjalnego. We wszystkich tych przypadkach IPE-T sporządzony został dla wychowanków przed datą wydania przedmiotowego orzeczenia.

Dla dwóch⁴¹ z ww. 15 wychowanków MOW orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego nie zostały wydane. IPE-T dla tych wychowanków został sporządzony po 54 i 65 dniach od daty ich przybycia do Ośrodka.

(dowód: akta kontroli tom I str. 100-103, 352)

Dyrektor Ośrodka oświadczył, że brak wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla tych dwóch wychowanków spowodowany był w jednym przypadku niemożnością uzyskania podpisów rodziców na wniosku o jego wydanie, a w drugim przypadku - odmową wychowanka udziału w badaniach psychologicznych niezbędnych do wydania takiego orzeczenia.

(dowód: akta kontroli tom I str. 373)

Wszystkie 12 IPE-T sporządzone w badanych sprawach zawierały następujące wymagane informacje wskazane w § 5 ust. 2 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach oddziałach oraz w ośrodkach* (które obowiązywało w czasie ich opracowania)⁴²:

- dotyczące zakresu i sposobu dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, o których mowa w § 5 ust. 2 pkt 1 *rozporządzenia*,
- dotyczące działań o charakterze resocjalizacyjnym, o których mowa w § 5 ust. 2 pkt 2 *rozporządzenia*,
- dotyczące formy i okresu udzielania dziecku pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiaru godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, o których mowa w § 5 ust. 2 pkt 3 *rozporządzenia*.

Żaden z objętych kontrolą IPE-T nie zawierał wymaganych informacji, o których mowa w § 5 ust. 2 pkt 4-6 ww. *rozporządzenia* MEN, dotyczących:

- planowanych do realizacji działań wspierających rodziców dziecka oraz, w zależności od potrzeb, zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży;
- planowanych zajęć resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych oraz innych zajęć odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka;

⁴⁰ Dotyczy wychowanków, dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1678, 1698, 1712, 1743, 1713, 1749, 1765, 1780, 1787, 1795.

⁴¹ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1690 i 1757.

⁴² Dz.U. z 2014 r. poz. 392, które obowiązywało do dnia 31 sierpnia 2015 r., dalej także: *rozporządzenie MEN w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r.*

- planowanego zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami dziecka w ramach realizacji przez Ośrodek zadań wymienionych w § 4 ust. 1 *rozporządzenia*.

W ośmiu z badanych IPE-T⁴³, nie zamieszczono także informacji, o których mowa w § 5 ust. 2 pkt 6 ww. *rozporządzenia*, dotyczących planowanych do realizacji działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Z 10 IPE-T sporządzonych dla wychowanków, dla których wydane zostały orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego tylko jeden IPE-T⁴⁴ zawierał wszystkie zalecone działania wskazane w orzeczeniu. Pozostałe nie uwzględniały zaleconych działań m.in. w zakresie zagadnień dotyczących indywidualnej opieki psychologa oraz zajęć resocjalizacyjnych. Wynikało, to z faktu, że żaden z badanych IPE-T nie był modyfikowany po sporządzeniu orzeczenia, m.in. w celu uwzględnienia w nim zaleceń sformułowanych w tym orzeczeniu.

(dowód: akta kontroli tom I str. 100-103)

Zapisy zamieszczone w poszczególnych IPE-T dotyczące planowanych działań resocjalizacyjnych były zindywidualizowane. Planowane w tym zakresie zadania zostały podzielone na trzy rodzaje oddziaływań: opiekuńcze (ukierunkowane na zaspokajanie potrzeb), wychowawcze oraz terapeutyczne. Oddziaływanie opiekuńcze zgodnie z informacjami zamieszczonymi w IPE-T obejmować miało m.in. wdrażanie i utrwalanie nawyków higienicznych, stworzenie odpowiednich warunków do nauki. Oddziaływanie wychowawcze obejmować miało m.in. wpojenie zasad współżycia społecznego, naukę zasad kultury osobistej, kształtowanie pozytywnych postaw społecznych. Oddziaływanie terapeutyczne realizowane miało być natomiast poprzez m.in. wzmocnienie samooceny, podkreślanie mocnych stron, rozwijanie poczucia własnej wartości, naukę rozpoznawania i wyrażania emocji, zachęcanie do abstynencji.

(dowód: akta kontroli tom I str. 104-116)

2.8. We wszystkich ww. 15 przypadkach, dla wychowanków Ośrodka w trakcie ich pobytu w MOW, zostały opracowane indywidualne programy usamodzielnienia⁴⁵, o których mowa w § 7 ust. 1 *rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie*⁴⁶. Zaplanowane w nich działania obejmowały w szczególności ukończenie nauki w gimnazjum (w przypadku wychowanków, którzy w MOW kończyli edukację na poziomie klasy I lub II) oraz kontynuację nauki w szkołach średnich.

Wszystkie ww. IPU opracowane zostały co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez wychowanka pełnoletności i przekazane do właściwego powiatowego centrum pomocy rodzinie. Na opiekuna osoby usamodzielnianej wyznaczono w tych przypadkach jednego z wychowawców Ośrodka. Wyznaczeni na opiekuna usamodzielnienia pracownicy MOW każdorazowo pisemnie wyrazili zgodę na pełnienie tej funkcji, ale tylko na okres pobytu wychowanka w Ośrodku. W okresie pobytu wychowanków w Ośrodku opiekunowie usamodzielnienia pomagali im w opracowywaniu IPU. Po opuszczeniu przez nich Ośrodka nie monitorowali przebiegu procesu usamodzielnienia.

(dowód: akta kontroli tom I str. 97-99)

Dyrektor Ośrodka w oświadczeniu jako przyczynę tej sytuacji wskazał fakt, że po opuszczeniu przez wychowanka MOW, zajmowały się tym zagadnieniem

⁴³ Sporządzonych dla wychowanków, dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1743, 1757, 1713, 1749, 1765, 1780, 1787 i 1795.

⁴⁴ Opracowany dla wychowanka, dla którego prowadzono akta o nr ewidencyjnym 1743.

⁴⁵ Dalej także: IPU.

⁴⁶ Dz.U. poz. 954.

jednostki odpowiedzialne za realizację IPU, właściwe dla miejsca zamieszkania wychowanka. (dowód: akta kontroli tom I str. 99)

Według informacji uzyskanych przez kontrolerów NIK z powiatowych centrów pomocy rodzinie (właściwych do przyznania w tych przypadkach pomocy osobom usamodzielnianym), spośród ww. 15 spraw, w siedmiu przypadkach wychowankowie zgłosili się do tych jednostek w sprawie realizacji IPU, z czego dwóch wychowanków⁴⁷ zrealizowało zaplanowane działania określone w IPU⁴⁸ a jeden⁴⁹ był w trakcie ich realizacji⁵⁰. Dwóch⁵¹ rozpoczęło realizację IPU, ale ją przerwało⁵². Dwóch⁵³ zgłosiło się do tych jednostek tylko jeden raz. Pozostałych ośmiu wychowanków⁵⁴ ani razu nie zgłosiło się do tych jednostek w sprawie realizacji IPU.

(dowód: akta kontroli tom I str. 214-238, 360-363)

2.9. Jak wynika z uzyskanych przez NIK informacji z Ministerstw: Edukacji Narodowej (dane z systemu Informacji Oświatowej) i Sprawiedliwości (dane z Krajowego Rejestru Karnego) oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczej Ubezpieczenia Społecznego, dotyczących dalszych losów 30 byłych wychowanków MOW (w tym ww. 15 wychowanków, którzy opuścili MOW w związku z ukończeniem 18 roku życia oraz 15 wychowanków, którzy w latach 2012-2016 zostali skreśleni z ewidencji MOW w wyniku ucieczki⁵⁵), po opuszczeniu Ośrodka:

- naukę kontynuowało 11 wychowanków, w tym pięciu⁵⁶, którzy przebywali w Ośrodku do ukończenia 18 roku życia oraz sześciu byłych wychowanków⁵⁷, którzy zostali skreśleni z ewidencji MOW w związku z ucieczką z tej jednostki;
- pracę podjęło⁵⁸ 16 byłych wychowanków, w tym dziewięciu⁵⁹, którzy przebywali w MOW do czasu ukończenia 18 roku życia oraz siedmiu⁶⁰ skreślonych z ewidencji MOW w związku z ucieczką;
- ubezpieczeniem społecznym objętych zostało 17 byłych wychowanków, w tym dziewięciu⁶¹, którzy opuścili MOW w związku z ukończeniem 18 roku życia, oraz ośmiu⁶², którzy zostali skreśleni z ewidencji Ośrodka w związku z ucieczką;
- w konflikt z prawem weszło 17 wychowanków, w tym ośmiu (po dwóch skreślonych z ewidencji MOW w poszczególnych latach z okresu 2012-2015)⁶³, którzy opuścili MOW w związku z ukończeniem 18 roku życia oraz dziewięciu (po dwóch skreślonych w latach 2012-2014 i 2016 r. oraz jeden skreślony w 2015 r.)⁶⁴, którzy zostali skreśleni z ewidencji MOW w wyniku ucieczki.

(dowód: akta kontroli tom I str. 239-315, 360-363)

⁴⁷ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1626, 1787.

⁴⁸ Wychowanek o nr ewidencyjnym 1787 otrzymał pomoc pieniężną na usamodzielnienie, wrócił do domu rodzinnego, zarejestrował się w Urzędzie Pracy. Wychowanek o nr ewidencyjnym 1626 rozpoczął naukę w liceum, ale ją przerwał, otrzymał pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, otrzymał pomoc pieniężną na usamodzielnienie, wynajął mieszkanie i podjął pracę.

⁴⁹ Dla którego prowadzono akta o nr ewidencyjnym 1712.

⁵⁰ Ukończył gimnazjum, otrzymał pomoc pieniężną i kontynuuje naukę w liceum.

⁵¹ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1641, 1698.

⁵² Otrzymali pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, rozpoczęli naukę, ale jej nie ukończyli, przerywając tym samym realizację IPU.

⁵³ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1713, 1780.

⁵⁴ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1637, 1678, 1690, 1743, 1757, 1749, 1765, 1795.

⁵⁵ Wychowankowie skreśleni z ewidencji MOW: w 2012 r. - dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1663, 1686, 1698; w 2013 r. - dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1711, 1720, 1744; w 2014 r. - dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1739, 1745, 1753; w 2015 r. - dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1772, 1779, 1802; w 2016 r. - dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1805, 1806, 1828.

⁵⁶ Wychowankowie dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1626, 1637, 1698, 1713 i 1780.

⁵⁷ Wychowankowie dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1663, 1686, 1739, 1745, 1753 i 1802.

⁵⁸ Na podstawie umowy o pracę lub umowy zlecenia.

⁵⁹ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1526, 1637, 1641, 1678, 1698, 1712, 1743, 1757 i 1749.

⁶⁰ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1686, 1689, 1744, 1745, 1772, 1789 i 1802.

⁶¹ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1526, 1637, 1641, 1678, 1698, 1712, 1743, 1757 i 1749.

⁶² Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1686, 1689, 1744, 1745, 1753, 1772, 1789 i 1802.

⁶³ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1626, 1641, 1678, 1690, 1712, 1743, 1713 i 1765.

⁶⁴ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1686, 1689, 1720, 1744, 1739, 1745, 1772, 1805 i 1806.

2.10. W dokumentacji 15 byłych wychowanków Ośrodka objętych badaniem kontrolnym nie było informacji wskazujących na zastosowanie wobec nich środków przymusu bezpośredniego w okresie ich pobytu w MOW przez pracowników tej jednostki.

(dowód: akta kontroli tom I str. 351)

2.11. Zgodnie z § 12 ust. 1 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji*⁶⁵ w MOW prowadzone były dzienniki zajęć grup wychowawczych. W wyniku badania trzech dzienników z lat szkolnych 2015/2016 i 2016/2017⁶⁶ stwierdzono, że zawierały one informacje wskazane w § 12 ust. 2 ww. *rozporządzenia*, w tym m.in. plan pracy z wychowankami, tygodniowe założenia wychowawcze oraz informacje dotyczące realizacji ww. planu pracy oraz o kontaktach z rodziną wychowanka. W wyniku analizy treści zapisów odnoszących się do trzech wybranych tygodni⁶⁷ stwierdzono, że tygodniowe założenia wychowawcze dotyczyły głównie organizacji zajęć sportowych, integracyjnych, świetlicowych, omówienia bieżącej sytuacji w grupie, przygotowania do zajęć szkolnych. Były one realizowane m.in. poprzez: pomoc w odrabianiu lekcji; pogadanki na temat dopalaczy i narkotyków; prowadzenie zajęć sportowych, zajęć w pracowni komputerowej oraz zajęć relaksacyjnych.

(dowód: akta kontroli tom I str. 352)

2.12. W wyniku badania dzienników prowadzonych w latach szkolnych 2015/2016 oraz 2016/2017 przez zatrudnionych w MOW psychologa i pedagoga stwierdzono, że zgodnie z § 19 *rozporządzenia MEN w sprawie prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania z 2014 r.* do dzienników były wpisywane zajęcia i czynności przeprowadzone w poszczególnych dniach, w tym informacje o kontaktach z instytucjami i osobami, z którymi pedagog i psycholog współpracowali przy wykonywaniu swoich działań, imiona i nazwiska wychowanków, objętych różnymi formami pomocy, w szczególności pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Do ww. dzienników nie były wpisywane natomiast tygodniowe plany zajęć w tym zakresie.

W wyniku analizy treści zapisów zamieszczonych w ww. dziennikach, odnoszących się do trzech wybranych tygodni⁶⁸ z ww. lat szkolnych stwierdzono, że w czasie pracy w MOW w tych tygodniach:

- pedagog zajmował się głównie: prowadzeniem rozmów indywidualnych z wychowankami, weryfikacją dokumentacji dotyczącej wychowanków, prowadzeniem rozmów z Policją w sprawie zatrzymań wychowanków oraz prowadzeniem bieżącej korespondencji (m.in. z sądami i Policją);
- psycholog zajmował się głównie: prowadzeniem rozmów z wychowankami (udzielanie porad, prowadzenie rozmów wyciszających), organizowaniem doradztwa zawodowego dla wychowanków, przygotowaniem dokumentacji dla zespołów orzekających w sprawie wychowanków, analizą dokumentacji nowoprzyjętych wychowanków.

(dowód: akta kontroli tom I str. 328, 352-353)

2.13. W latach 2015-2016, w ramach działań wspierających proces resocjalizacji, wychowankowie MOW brali udział w następujących projektach (programach):

- Projekt „Art Generacje” realizowany w latach 2015-2016, przy współpracy z Fundacją Edukacji i Kultury Drama Way, w ramach którego wychowankowie wspólnie z seniorkami pracowali nad stworzeniem spektaklu teatralnego;

⁶⁵ Dz.U. poz. 1170, ze zm., dalej: *rozporządzenie MEN w sprawie prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania z 2014 r.*

⁶⁶ Dziennik zajęć wychowawczych grupy II i III z roku szkolnego 2015/2016 oraz grupy I z roku szkolnego 2016/2017.

⁶⁷ W przypadku każdego z dzienników kontrolą objęto zapisy dotyczące drugiego tygodnia września.

⁶⁸ Drugi i trzeci tydzień września w roku szkolnym 2015/2016 oraz drugi tydzień września w roku szkolnym 2016/2017.

- Teatr Moralnego Niepokoju – autorski program resocjalizacji i edukacji etyczno-kulturalnej realizowany corocznie od 2012 r.⁶⁹;
- Projekt „Ja w miejscu pamięci”, zrealizowany w 2015 r. we współpracy z Muzeum „Stutthof” w Sztutowie, którego celem było m.in. uwrażliwienie na krzywdę ludzką, wzbudzanie uczucia empatii, przełamanie barier związanych z autoprezentacją, zmiana stereotypów dotyczących wychowanków MOW, dostarczenie określonej wiedzy z historii II wojny światowej;
- Projekt „O tym nie można zapomnieć...” realizowany w latach 2015-2016 we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej, mający charakter edukacyjno-wychowawczy, w ramach którego wychowankowie m.in. zwiedzili „Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück”.

Ponadto w latach 2015-2016 wychowankowie MOW (w ramach wolontariatu) działali na rzecz: bezdomnych zwierząt znajdujących się w schronisku w Korabiewicach; podopiecznych Stowarzyszenia Dobra Wola, tj. dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz uczestniczyli w akcjach na rzecz sportowców z niepełnosprawnością ruchową (we współpracy z Fundacją Akademia Integracji). Od 2008 r. wybrani wychowankowie cyklicznie uczęszczali na kursy zawodowe prowadzone przez Centrum Kształcenia Praktycznego w Warszawie, po ukończeniu których uzyskiwali podstawowe kwalifikacje zawodowe z zakresu montażu i naprawy instalacji sanitarnych i elektrycznych oraz technologii robót wykończeniowych w budownictwie.

(dowód: akta kontroli tom I str. 89, 91-95, 118-120)

W wyjaśnieniach dotyczących skuteczności prowadzonych działań na rzecz resocjalizacji nieletnich Dyrektor Ośrodka wskazał m.in., że (w jego ocenie) w procesie resocjalizacji najskuteczniejsze jest systemowe podejście do działań opiekuńczych, edukacyjnych, wychowawczych i terapeutycznych. Bardzo istotna jest oferta zajęć pozalekcyjnych wskazujących i propagujących pozytywne i zgodne z normami społecznymi formy spędzania wolnego czasu, rozbudzających i rozwijających zainteresowania. Ważną rolę odgrywa również sprawiedliwy, przejrzysty i zrozumiały system motywacyjny (dotyczący nagród i kar). W ocenie Dyrektora skuteczność procesu resocjalizacji utrudnia i ogranicza brak stałego i konstruktywnego udziału w nim środowisk rodzinnych wychowanków oraz silny i nieakceptowalny wpływ patologicznego środowiska lokalnego/rówieśniczego w miejscu zamieszkania wychowanków. Trudny do pokonania jest problem, gdy rodzice wychowanków reprezentują niski poziom umiejętności społecznych i poszanowania prawa, są agresywni oraz uzależnieni od alkoholu i używek. Także presja środowiska rówieśniczego, do którego nieletni wraca podczas przepustek oraz po opuszczeniu Ośrodka, często niweczy wypracowane w tej placówce postępy w resocjalizacji. Przeszkodą jest również funkcjonujący system edukacyjno-wychowawczy oraz fałszywy obraz MOW-ów w społeczeństwie. Nierzadko pedagodzy szkolni, kuratorzy i sędziowie próbując zdyscyplinować nastolatka, roztaczają przed nim wizję MOW-u jako miejsce odbywania kary, co powoduje, że nastolatek trafiający do Ośrodka jest do niego wrogo nastawiony i trzeba wtedy dokładać wielu starań, aby nawiązać z nim pozytywną więź pedagogiczną.

(dowód: akta kontroli tom I str. 89, 95-96)

2.14. Średnie wyniki uzyskane przez uczniów Gimnazjum prowadzonego przez MOW z egzaminu gimnazjalnego kształtowały się w latach 2012-2016 następująco:

⁶⁹ Teatr ten realizował własne sztuki, napisane specjalnie dla wychowanków Ośrodka, których punktem wyjścia były aktualne problemy nastolatków. Projekt ten m.in. otrzymał w 2013 r. I nagrodę za najlepszy projekt Edukacji Kulturalnej w konkursie Warszawskiej Gildii Programów Edukacji Kulturalnej.

- język polski: 2012 r. - 51,0%, 2013 r. - 42,7%, 2014 r. - 38,8%, 2015 r. – 41,3%, 2016 r. – 40,1%;
- przedmioty przyrodnicze: 2012 r. – 41,9%; 2013 r. – 48,7%; 2014 r. – 38,2%, 2015 r. – 36,7%, 2016 r. – 33,3%;
- matematyka: 2012 r. – 29,4%, 2013 r. – 21,8%, 2014 r. – 23,5%, 2015 r. – 26,0%, 2016 r. – 30,7%.

(dowód: akta kontroli tom II str. 210-215)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności MOW w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wszystkie objęte badaniami kontrolnymi IPE-T, opracowane dla 12 wychowanków MOW⁷⁰ w okresie od 6 października 2011 r. do 17 marca 2015 r., nie zawierały następujących wymaganych elementów określonych w § 5 ust. 2 pkt 4-6 *rozporządzenia MEN w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r.* dotyczących:

- planowanych do realizacji działań wspierających rodziców dziecka oraz określenia, dostosowanego do potrzeb, zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży;
- planowanych do realizacji zajęć resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych oraz innych zajęć odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka;
- planowanego zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami dziecka w ramach realizacji przez Ośrodek zadań wymienionych w § 4 ust. 1 *rozporządzenia*.

W ośmiu z badanych IPE-T⁷¹, nie zamieszczono także informacji, o których mowa w § 5 ust. 2 pkt 6 ww. *rozporządzenia*, dotyczących planowanych do realizacji działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.

(dowód: akta kontroli tom I str. 100-103)

Dyrektor Ośrodka w wyjaśnieniach w tej sprawie wskazał m.in. że zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami dziecka nie był określany w IPE-T z powodu braku stałej obecności rodziców w życiu codziennym wychowanków, natomiast brak pozostałych elementów spowodowany był przeoczeniem, jednakże przedmiotowe działania były realizowane.

(dowód: akta kontroli tom I str. 321, 323)

2. W dziewięciu przypadkach w objętych kontrolą IPE-T⁷² nie uwzględniono części zaleceń wskazanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Przyczyną tej sytuacji był fakt niezaktualizowania IPE-T po otrzymaniu tych orzeczeń przez Ośrodek.

(dowód: akta kontroli tom I str. 100-103)

Dyrektor MOW w wyjaśnieniach w tej sprawie wskazał m.in., że główną przyczyną był fakt sporządzania IPE-T niezwłocznie po przybyciu wychowanka do Ośrodka. Większość wychowanków nie posiadała w tym czasie ww. orzeczeń. Były one wydawane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną w dużo późniejszym terminie, już w trakcie pobytu wychowanka w MOW. Po ich otrzymaniu przez przeoczenie nie zmodyfikowano IPE-T, jednakże zalecenia z orzeczeń były realizowane.

(dowód: akta kontroli tom I str. 321, 324)

⁷⁰ Dla których prowadzono akta o numerach: 1678, 1690, 1698, 1712, 1743, 1757, 1713, 1749, 1765, 1780, 1787 i 1795.

⁷¹ Sporządzonych dla wychowanków, dla których prowadzono akta o nr: 1743, 1757, 1713, 1749, 1765, 1780, 1787 i 1795.

⁷² Sporządzonych dla wychowanków, dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1678, 1698, 1712, 1713, 1749, 1765, 1780, 1787, 1795.

3. W dziennikach prowadzonych przez psychologa i pedagoga w latach szkolnych 2015/2016, 2016/2017 nie określono tygodniowego planu zajęć, co było niezgodne z postanowieniami § 19 *rozporządzenia MEN w sprawie prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania z 2014 r.* określającymi zakres informacji, które powinny być podawane w tych dziennikach.

(dowód: akta kontroli tom I str. 328)

Psycholog oraz pedagog Ośrodka w wyjaśnieniach w tej sprawie wskazali m.in., że nowi wychowankowie przybywają do placówki w ciągu całego roku szkolnego, co powoduje, że przeprowadzane w stosunku do nich badania i inne formy działań diagnostycznych trudno jest ująć w tygodniowym planie pracy. Nie można również zaplanować inicjowania i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych, których wystąpienia nie można przewidzieć.

(dowód: akta kontroli tom I str. 316-320)

W odniesieniu do ww. wyjaśnień należy zauważyć, że zarówno psycholog jak i pedagog poza działaniami doraźnym, których nie można zaplanować, zobligowani byli do prowadzenia wobec wychowanków różnego rodzaju działań określonych w IPE-T, ukierunkowanych na ich resocjalizację, które powinny być realizowane w sposób planowy.

NIK zwraca ponadto uwagę, że przyjęta w MOW praktyka pełnienia funkcji opiekuna usamodzielniania tylko do końca pobytu wychowanka w Ośrodku, bez posiadania wiedzy czy, kto i kiedy przejmie rolę opiekuna, stoi w sprzeczności z dobrem wychowanków, ponieważ do czasu wyznaczenia nowych opiekunów spoza MOW wychowankowie są pozbawieni pomocy w procesie usamodzielniania, co może ten proces poważnie zakłócić lub zniweczyć.

(dowód: akta kontroli tom I str. 97-99)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Ocena częściowa

MOW realizował w badanym okresie zadania dotyczące prowadzenia działalności edukacyjnej i wychowawczej w stosunku do niepełnoletnich skierowanych do tej jednostki. Poza ww. działalnością realizowano wiele projektów mających pozytywnie wpływać na prowadzony proces resocjalizacji tych osób. W dokumentacji byłych wychowanków znajdowały się informacje o pozytywnych efektach zastosowanych wobec nich działań resocjalizacyjnych lub terapeutycznych. Pomimo podejmowanych działań w latach 2012-2016 dochodziło co roku od 15 do 27 ucieczek wychowanków z Ośrodka, a 47% skreśleń z ewidencji MOW było wynikiem długotrwałej nieobecności lub przeniesienia wychowanka do innego ośrodka ze względów wychowawczych. Ponadto jak wynika z informacji uzyskanych przez NIK, spośród 30 byłych wychowanków objętych badaniami kontrolnymi, naukę po opuszczeniu MOW kontynuowało 11 wychowanków, w konflikt z prawem weszło 17 wychowanków. Pracownicy MOW wyznaczeni, w wybranych do kontroli sprawach, na opiekunów usamodzielniania nie interesowali się dalszymi losami wychowanków po opuszczeniu przez nich Ośrodka, w tym m.in. nie sprawdzali, czy wyznaczono dla nich nowych opiekunów usamodzielniania. Z informacji otrzymanych przez NIK w tym zakresie wynika, że spośród 15 byłych wychowanków Ośrodka objętych badaniami kontrolnymi, którzy opuścili MOW w związku z ukończeniem 18 lat, tylko dwóch zrealizowało zaplanowane działania, określone w opracowanym dla nich indywidualnym programie usamodzielniania, a jeden był w trakcie ich realizacji. Pozostali zrezygnowali z realizacji części lub całości zadań określonych w tych programach, w tym ośmiu wychowanków po opuszczeniu Ośrodka nie pojawiło się ani razu w tej sprawie w powiatowym centrum pomocy rodzinie.

3. Działania nadzorcze w zakresie resocjalizacji

3.1. W latach 2015-2016 Dyrektor MOW nie podejmował działań na rzecz wspomagania procesu resocjalizacji wychowanków, polegających na wydawaniu zarządzeń lub innych wytycznych skierowanych do pracowników Ośrodka. Inne rodzaje działań podejmowanych w tym zakresie w ramach realizacji planów nadzoru pedagogicznego omówione zostały w pkt 4.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli tom II str. 6-7)

3.2. W latach 2012-2016 działalność MOW w zakresie kształcenia i resocjalizacji była przedmiotem kontroli przeprowadzanych przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, Kuratorium Oświaty w Warszawie, Zespół Krajowego Mechanizmu Prewencji z Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Zespół ds. Edukacji i Wychowania z Biura Rzecznika Praw Dziecka.

(dowód: akta kontroli tom II str. 7-12)

1) Sędziowie z Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy – Mokotów w Warszawie IV Wydział Rodzinny i Nieletnich przeprowadzili w ww. okresie w MOW ogółem 10 kontroli (wizytacji), których przedmiotem była m.in. ocena legalności postępowania przy umieszczeniu, pobycie oraz zwalnianiu nieletnich z Ośrodka, a także warunki bytowe nieletnich, przestrzeganie ich praw oraz stosowane metody oddziaływania na ich zachowania⁷³. W wyniku przedmiotowych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w działalności Ośrodka w ww. zakresie.

(dowód: akta kontroli tom II str. 9-10)

2) Kuratorium Oświaty w Warszawie przeprowadziło w ww. okresie cztery kontrole w MOW, których przedmiotem były następujące zagadnienia:

- wykonywanie przez dyrektora Ośrodka zaplanowanych zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego (kontrola przeprowadzona w 2012 r.);
- ocena stanu upowszechnienia i przestrzegania praw ucznia (trzy kontrole, w tym jedna przeprowadzona w 2013 r. oraz dwie - w 2014 r.).

Spośród ww. kontroli w jednym przypadku Kuratorium stwierdziło nieprawidłowości skutkujące wydaniem zaleceń pokontrolnych. Dotyczyło to kontroli przeprowadzonej w dniu 3 stycznia w 2013 r., w wyniku której zwrócono uwagę na brak w Statucie Ośrodka zapisów dotyczących prawa uczniów/wychowanków do informacji i do dochodzenia swoich praw, trybu składania skarg w przypadku naruszenia praw ucznia/wychowanka oraz trybu odwoływania się od kary. W piśmie z dnia 5 czerwca 2013 r. Dyrektor MOW poinformował Kuratorium Oświaty o wprowadzeniu do Statutu Ośrodka zaleconych zapisów w tym zakresie.

W 2014 r. Kuratorium objęło działalność Ośrodka badaniami ewaluacyjnymi, w ramach ewaluacji zewnętrznej⁷⁴. W wyniku ewaluacji spośród 11 obszarów działalności MOW objętych badaniami ewaluacyjnymi, 10 zostało ocenionych na poziomie A lub B (oznaczającym bardzo wysoki lub wysoki stopień wypełniania wymagań przez tę jednostkę). Obszar dotyczący realizacji koncepcji pracy ukierunkowanej na rozwój wychowanków oceniono na poziomie C (oznaczającym średni stopień spełniania wymagań).

(dowód: akta kontroli tom II str. 9-12)

3) Zespół Krajowego Mechanizmu Prewencji⁷⁵, przeprowadził w ww. okresie dwie kontrole dotyczące działalności MOW (jedną w 2012 r., a drugą w 2014 r.).

⁷³ Po dwie w każdym badanym roku.

⁷⁴ W ramach której badaniami objęto 21 wychowanków (ankiety i wywiad grupowy), 11 rodziców oraz 18 nauczycieli Ośrodka. Przeprowadzono również wywiady m.in. z Dyrektorem MOW, z przedstawicielami samorządu lokalnego oraz partnerami Szkoły.

⁷⁵ Dalej także: ZKMP lub Zespół.

W piśmie z dnia 22 sierpnia 2012 r. Dyrektor ZKMP poinformował Dyrektora Ośrodka, że w wyniku przeprowadzonej analizy wewnętrznych dokumentów MOW, zamieszczonych na stronach internetowych tej jednostki, zwrócono uwagę na następujące kwestie:

- wśród praw wychowanych wskazanych w Statucie Ośrodka nie zostało uwzględnione prawo nieletnich do codziennych zajęć na świeżym powietrzu;
- wśród katalogu kar dla wychowanków wymienionych w Statucie ujęto również karę w postaci przeniesienia do innej instytucji, co nie powinno mieć miejsca;
- w Statucie znajdują się niespójne zapisy określające krąg osób, które mogą odwiedzić wychowanka;
- obowiązujące w Ośrodku procedury dotyczące sposobu postępowania w sytuacjach zachowań autoagresywnych i spożywania alkoholu lub środków odurzających, wskazujące, że w tego rodzaju przypadkach należy odizolować wychowanka od reszty grupy, nie precyzują na czym taka izolacja ma polegać.

W odpowiedzi z dnia 19 września 2012 r. Dyrektor MOW poinformował Zespół, że zalecane przez tę jednostkę zmiany w Statucie zostały wprowadzone stosownymi uchwałami Rady Pedagogicznej.

W raporcie z dnia 5 sierpnia 2014 r. z przeprowadzonej przez Zespół w dniu 18 czerwca 2014 r. wizytacji w MOW, której celem było sprawdzenie przestrzegania przez Ośrodek praw nieletnich, pod względem ich ochrony przed torturami oraz niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, zwrócono m.in. uwagę na:

- kraty zamontowane w oknach większości pomieszczeń Ośrodka, co zadaniem wizytujących było zbyt opresyjną metodą ochrony;
- niedostosowanie budynku MOW do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- obowiązujące w Ośrodku procedury określające, że wychowawcy mogą przeprowadzać testy na obecność narkotyków, w przypadku podejrzenia, iż wychowanek jest pod ich wpływem, pomimo iż przepisy prawa nie dają takiego prawa pracownikom młodzieżowych ośrodków wychowawczych;
- brak w Regulaminie odwiedzania wychowanków zapisów stanowiących, że w przypadku zastosowania wskazanych w tym dokumencie ograniczeń w zakresie odwiedzin wychowanków, Dyrektor Ośrodka niezwłocznie zawiadamia nieletniego i właściwy sąd rodzinny o powodach takiej decyzji.

Wskazano ponadto, że w ocenie wizytujących wychowawcom, psychologowi i pedagogowi warto zapewnić dodatkowe szkolenia m.in. ze sposobów radzenia sobie ze stresem, postępowania z wychowankiem agresywnym, pracy z traumą oraz z ochrony praw dziecka. Ponadto korzystnie byłoby zorganizowanie dla psychologa regularnej superwizji. Zwrócono również uwagę na konieczność zaprzestania przeprowadzania kontroli osobistych wychowanków (w związku z otrzymanymi przez wizytujących informacjami od jednego z wychowanków o występowaniu takich przypadków).

Dyrektor MOW w piśmie z dnia 13 października 2014 r. poinformował Zespół o podjętych działaniach na rzecz realizacji wszystkich zaleceń sformułowanych w ramach ww. kontroli, poza zaleceniem dotyczącym usunięcia krat z okien Ośrodka. Odnosząc się do tego zalecenia Dyrektor wskazał, że kraty służą zapewnieniu maksymalnego bezpieczeństwa wychowanków nieakceptujących faktu umieszczenia ich w MOW. Wielokrotnie podejmowane były przez wychowanków próby ucieczek (skok z okna z dużej wysokości lub wyjście przez okno na poddasze) zagrażające ich zdrowiu i życiu. Zastosowanie krat w oknach minimalizuje takie zagrożenia. W odpowiedzi na kolejne pismo Zespołu w tej sprawie, Dyrektor poinformował, że usunięcie krat z okien i zastosowanie w tym zakresie innych form ich zabezpieczenia, wymaga dużych nakładów finansowych i ingerencji w elewację budynku, na co Ośrodek nie posiada aktualnie środków

finansowych. W przypadku pozyskania środków na ten cel, rozważy możliwość usunięcia krat i zastosowania alternatywnych rozwiązań.

(dowód: akta kontroli tom II str. 10-11, 13-37)

4) Zespół ds. Edukacji i Wychowania z Biura Rzecznika Praw Dziecka przeprowadził w Ośrodku w 2015 r. kontrolę doraźną, której przedmiotem była sytuacja opiekuńczo-wychowawcza i edukacja jednego z byłych wychowanków Ośrodka oraz przestrzeganie w MOW praw nieletnich. W informacji o wynikach przeprowadzonych badań w tym zakresie z dnia 1 lipca 2015 r. zwrócono uwagę m.in., że:

- w IPE-T opracowanym dla byłego wychowanka nie określono wymiaru godzin zajęć socjoterapeutycznych, w których powinien uczestniczyć;
- Ośrodek nie dokonywał oceny funkcjonowania wychowanka w sferze emocjonalnej i społecznej, a także oceny efektywności działań podjętych z uwagi na jego problemy w tym zakresie oraz nie planował kolejnych działań, w oparciu o tego rodzaju ocenę.

Wskazano ponadto, że niepokojące są wyniki ankiet przeprowadzonych wśród wychowanków Ośrodka dotyczące zjawiska przemocy w tej jednostce, m.in.:

- 13 z 27 wychowanków (tj. ok. 48%) wskazało w ankietach, że było przezywanych lub wyśmiewanych w MOW (głównie przez kolegów);
- 9 z 26 wychowanków (tj. ok. 35%) podało, że było bitych lub popychanych w Ośrodku (głównie przez kolegów);
- 3 z 28 wychowanków (tj. ok. 11%) wskazało, że zdarzały się sytuacje, w których odbierane im były siłą przez kolegów pieniądze lub inne rzeczy osobiste;
- 10 z 28 wychowanków (tj. ok. 36%) wskazało, że pracownicy MOW (głównie wychowawcy) stosowali wobec nich groźby dotyczące umieszczenia ich w zakładzie poprawczym lub szpitalu psychiatrycznym za złe sprawowanie.

Zalecenia i wnioski sformułowane w wyniku tej kontroli dotyczyły m.in.:

- zbadania, czy w Ośrodku występuje zjawisko przemocy, a w przypadku potwierdzenia takiego stanu – wzmocnienia działań eliminujących agresję oraz budujących poczucie bezpieczeństwa;
- opracowywania IPE-T w sposób określony przepisami prawa;
- dokonywania na bieżąco oceny skuteczności podejmowanych w Ośrodku działań oraz poszukiwania nowych rozwiązań dla dobra dzieci;
- rozważenia uwzględnienia postulatów dzieci przedstawionych w ankietach, stanowiących odpowiedź na pytanie co chcieliby zmienić w Ośrodku.

W kolejnych pismach z 27 lipca i 7 października 2015 r. Dyrektor MOW poinformował o działaniach podjętych lub planowanych do podjęcia w celu realizacji ww. zaleceń, w tym m.in. o wynikach przeprowadzonych we wrześniu tego roku badań, które potwierdziły, że faktycznie zdarzają się w Ośrodku przypadki przemocy rówieśniczej, głównie werbalnej (przeklinanie, wyzwiska) ale także fizycznej, do których dochodzi w pomieszczeniach nieobjętych monitoringiem (toalety, sypialnie). Wskazał, że w celu przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom zalecono pracownikom pedagogicznym MOW wzmocnienie nadzoru nad wychowankami, przeprowadzono z nieletnimi rozmowy uświadamiające o konsekwencjach agresywnych zachowań oraz o konieczności informowania pracowników Ośrodka o tego rodzaju zdarzeniach. Kontrola sprawowania nadzoru nad wychowankami podczas pobytu w sypialniach i toaletach została ujęta jako priorytet w planie nadzoru pedagogicznego dyrektora MOW na rok szkolny 2016/2017. Zaplanowano również dwukrotne przeprowadzenie ankiet wśród wychowanków nt. bezpieczeństwa w MOW.

(dowód: akta kontroli tom II str. 11-12, 38-52)

3.3. Wyniki kontroli przeprowadzonej w Ośrodku w dniach 17 i 21 marca 2017 r. przez Kuratorium Oświaty w Warszawie, na zlecenie NIK, dotyczącej organizacji i prowadzenia zajęć dydaktycznych oraz wychowawczych wykazały m.in., że:

- bez wymaganej zgody Kuratora Oświaty, zajęcia z przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa prowadził w Gimnazjum nauczyciel nieposiadający wymaganych kwalifikacji do nauczania z tego przedmiotu (w trakcie kontroli Kuratorium nauczyciel ten uzupełniał brakujące kwalifikacje w tym zakresie w ramach studiów podyplomowych);
- nie w każdym analizowanym przypadku można było określić zbieżność i spójność treści zawartych w programie nauczania realizowanym przez nauczyciela z informacjami znajdującymi się w Szkolnym zestawie programów nauczania;
- program nauczania z historii nie został podpisany przez nauczyciela, nie posiada nazwy, nie określono w nim sposobów osiągania celów oraz realizacji wymagań edukacyjnych;
- analiza treści zawartych w dziennikach lekcyjnych⁷⁶ wykazała, że określona w zestawieniach semestralnych zsumowana liczba godzin w wielu przypadkach nie była spójna z liczbą porządkową godzin zrealizowanych w ramach danego przedmiotu;
- w przypadku kilku przedmiotów istniało ryzyko niezrealizowania minimalnego wymiaru godzin zajęć edukacyjnych w trzyletnim okresie nauczania (język polski, chemia, wychowanie fizyczne), a w Ośrodku nie funkcjonowały jasno określone procedury, których wdrożenie umożliwiłoby wyeliminowanie powyższego zagrożenia;
- analizy dzienników zajęć wychowawczych wykazały, że zapisane w dziennikach tygodniowe założenia wychowawcze nie zawsze odzwierciedlały treści określone w grupowym planie pracy wychowawczej;
- plany pracy pedagoga realizowane w roku szkolnym 2016/2017 wraz z wpisami w dzienniku pedagoga potwierdzały realizację działań diagnostycznych;
- plan pracy psychologa na rok szkolny 2016/2017 wraz z wpisami w dzienniku psychologa potwierdzał realizację działań w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, pracy bezpośredniej z wychowankami, współpracy z instytucjami wspierającymi wychowanków i ich rodzicami;
- obowiązujący w roku szkolnym 2016/2017 Program wychowawczy MOW, jak i Program profilaktyki MOW, zawierały określenie celów w tym zakresie, zadań, form ich realizacji oraz osób odpowiedzialnych;
- obserwacja zajęć dydaktycznych (język polski w III klasie, matematyka w I klasie) oraz zajęć wychowawczych (zajęcia kulinarne oraz dotyczące agresji) pokazała, że zarówno wychowankowie, jak i nauczyciele/wychowawcy respektowali obowiązujące normy społeczne. Uczniowie współpracowali z nauczycielami/wychowawcami, wykonywali przydzielone im zadania, widoczna był integracja zespołów klasowych i grup wychowawczych;
- ankieta przeprowadzona wśród 17 nauczycieli oraz wśród 30 wychowanków wykazała, że opinie ankietowanych dotyczące działań realizowanych w Ośrodku są w większości zbieżne i pozytywne. Zdecydowana większość realizowanych działań o charakterze dydaktyczno - wychowawczym oraz resocjalizacyjnym była adekwatna do potrzeb wychowanków. Jednak zdaniem młodzieży, jej udział w procesie modyfikowania oferty zajęć pozalekcyjnych powinien być większy.

⁷⁶ Analizowano dzienniki lekcyjne klasy III w roku szkolnym 2016/2017, klasy II w roku szkolnym 2015/2016 oraz klasy I w roku szkolnym 2014/2015.

W związku z ustaleniami tej kontroli Kuratorium Oświaty sformułowało zalecenia dotyczące:

- zatrudniania nauczycieli posiadających wymagane kwalifikacje;
- zwracania się do organu sprawującego nadzór pedagogiczny w celu uzyskania zgody na zatrudnienie nauczyciela, który nie spełnia warunku posiadania wymaganych kwalifikacji, w przypadku braku możliwości zatrudnienia osoby posiadającej wymagane kwalifikacje;
- wzmocnienia nadzoru ze strony Dyrektora MOW nad prowadzeniem dokumentacji przebiegu nauczania i działalności wychowawczej Ośrodka;
- dopuszczania do użytku programów nauczania uwzględniających całość podstawy programowej kształcenia ogólnego ustalonej dla danego etapu edukacyjnego.

Dyrektor MOW nie wniósł zastrzeżeń do ustaleń ww. kontroli, przedstawionych w protokole kontroli z dnia 28 marca 2017 r.

(dowód: akta kontroli tom I str. 329-342)

3.4. W latach 2015-2016 do MOW nie wpłynęły skargi dotyczące przebiegu procesu nauczania i resocjalizacji wychowanków Ośrodka.

(dowód: akta kontroli tom I str. 7-8; tom II str. 6, 8)

3.5. Jak wynika z dokumentacji 15 byłych wychowanków MOW objętych badaniami kontrolnymi, współpraca Ośrodka z sądami ograniczała się głównie do kierowania do sądów wniosków o wyrażenie zgody na wydanie przepustek dla wychowanków, informowania sądów o uciezkach wychowanków. Współpraca Ośrodka z opiekunami prawnymi wychowanków polegała w szczególności na informowaniu ich o funkcjonowaniu wychowanków w Ośrodku, przekazywaniu ocen wychowanków, informowaniu o formach pomocy psychologiczno-pedagogicznej realizowanej w MOW, organizowaniu dni otwartych w Ośrodku, organizowaniu szkoleń dla tych osób (np. dotyczących narkomanii). W teczkach osobowych ww. 15 wychowanków nie było dokumentacji zawierającej informacje o współpracy MOW z placówkami, z których wychowankowie trafiali do Ośrodka.

(dowód: akta kontroli tom I str. 343-346)

Dyrektor Ośrodka w wyjaśnieniach dotyczących ww. zagadnień wskazał m.in., że w latach 2012-2016 nie było większych problemów we współpracy z sądami rodzinnymi oraz z placówkami, z których wychowankowie trafiali do Ośrodka. Zdarzały się jednostkowe przypadki, gdy mimo negatywnej opinii Ośrodka sąd podejmował decyzję o przerwie w pobycie wychowanka w Ośrodku lub jego urlopowaniu w trakcie roku szkolnego, co skutkowało dalszą demoralizacją nieletniego i brakiem promocji do następnej klasy. Zdarzało się również, że decyzją sądu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym umieszczani byli nieletni ze schorzeniami psychiatrycznymi, którzy powinni przebywać w placówkach typu leczniczego, jednak ze względu na brak miejsc i długi okres oczekiwania byli umieszczani w placówce resocjalizacyjnej. Odnosząc się do zagadnienia dotyczącego współpracy z rodzicami, Dyrektor wskazał, że duża część chłopców przebywających w MOW pochodzi z rodzin dysfunkcyjnych lub patologicznych. Problemem w takich przypadkach jest brak zaangażowania rodziców w proces wychowawczy i resocjalizacyjny, pomimo działań „pedagogizujących” rodziców prowadzonych przez pracowników MOW. Rodzice nie posiadają podstawowych kompetencji wychowawczych, a jednocześnie wykazują postawę roszczeniową, bezkrytycznie podchodzą do negatywnych zachowań swoich dzieci, zatajają informacje o nich, kwestionują decyzje wychowawców, podczas uciezek nie współpracują z Ośrodkiem, ukrywają nieletnich.

(dowód: akta kontroli tom I str. 325-327)

3.6. W latach 2015-2016 zgodnie z postanowieniami Statutu Ośrodka, MOW współpracował w sposób ciągły z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną nr 8 w Warszawie - głównie w zakresie wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla wychowanków Ośrodka oraz z Przychodnią Rejonową - Specjalistyczną na ul. Chełmskiej - w zakresie świadczenia usług z zakresu podstawowej opieki medycznej dla wychowanków. W ww. okresie Ośrodek współpracował również z Ośrodkiem Rehabilitacji, Uzależnień i Podwójnej Diagnozy w Otwocku, a następnie z Poradnią Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży – w zakresie terapii uzależnień wychowanków. Ponadto w sposób ciągły Ośrodek współpracował w tym okresie m.in. z: Gimnazjum nr 3 w Warszawie - w zakresie korzystania z boiska Orlik; Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie - w zakresie katechizacji, bierzmowania, udziału w spotkaniach oplatkowych; Młodzieżowym Domem Kultury Mokotów - w zakresie udziału wychowanków w treningach siłowych.

MOW w ww. okresie współpracował również doraźnie z różnego rodzaju podmiotami publicznymi i niepublicznymi, tj. m.in.:

- ze Stowarzyszeniem „Dzieci Holocaustu” w Polsce - jednorazowo w 2015 r., w zakresie spotkania ze świadkami historii;
- ze Stowarzyszeniem Dobra Wola - dwukrotnie w 2015 r., w zakresie wolontariatu podczas imprezy sportowej oraz sadzenia „Lasu Dobrej Woli”;
- z Fundacją Pedagogium - jednorazowo w 2016 r., w zakresie współpracy przy organizacji turnieju „Dolna Cup”;
- z Fundacją Nad Bugiem - jednorazowo w 2016 r., w zakresie zorganizowania wyjazdu survivalowego dla wychowanków;
- z Nadleśnictwem Chojnów - jednorazowo w 2015 r., w zakresie organizowania akcji „Sprzątanie Świata”;
- z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego w Warszawie - jednorazowo w 2015 r., w zakresie m.in. zdobycia przez wychowanków kart rowerowych;
- ze Strażą Miejską w Warszawie - jednorazowo w 2015 r., w zakresie udziału wychowanków w zajęciach „Odpowiedzialność prawna nieletnich”;
- z Biurem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego m.st. Warszawy - trzykrotnie w 2016 r., m.in. w sprawie zwiedzenia przez wychowanków Filtrów Warszawskich;
- z Muzeum Historii Żydów Polskich - trzykrotnie w 2015 r., w zakresie udziału wychowanków w warsztatach antydyskryminacyjnych;
- z Multimedialną Biblioteką dla Dzieci i Młodzieży Nr XXXI w Warszawie przy ul. Tynieckiej 40a - trzykrotnie w 2016 r., w zakresie udziału wychowanków m.in. w zajęciach: „Zgoda buduje, niezgoda rujnuje”, „Asertywność”;
- z Centrum Futbolu Warszawianka - dwukrotnie w 2016 r., w zakresie m.in. udziału wychowanków w pracach porządkowych na terenie klubu.

(dowód: akta kontroli tom I str. 364-370)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Ośrodka w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Dyrektor MOW poinformował instytucje i organy, które w latach 2012-2016 przeprowadziły w Ośrodku kontrole lub wizyty, dotyczące zagadnień objętych niniejszą kontrolą, o sposobie realizacji sformułowanych w ich wyniku zaleceń i uwag. Kontrola przeprowadzona w Ośrodku w marcu 2017 r. na zlecenie NIK przez Mazowieckiego Kuratora Ośrodka wykazała występowanie różnego rodzaju nieprawidłowości m.in. w zakresie działalności edukacyjnej, jak i wychowawczej MOW, które wymagają usunięcia. Podejmowana przez MOW w badanym okresie współpraca ze środowiskiem lokalnym oraz instytucjami i organizacjami publicznymi i niepublicznymi pozwalała na realizację wielu różnorodnych działań (projektów)

wspierających procesy edukacji, wychowania i resocjalizacji wychowanków Ośrodka.

4. Monitoring procesu resocjalizacji wychowanków MOW

Opis stanu
faktycznego

4.1. Podejmowane w latach 2015-2016 przez Dyrektora działania w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego obejmowały m.in.⁷⁷: przeprowadzanie ewaluacji dotyczących wybranych zagadnień⁷⁸ oraz kontroli odnośnie przestrzegania przez nauczycieli przepisów prawa w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej statutowej⁷⁹.

1) Przedmiotem przeprowadzonej ewaluacji w roku szkolnym 2014/2015 była ocena, w jakim stopniu rodzice są partnerami placówki. W ramach przeprowadzonych badań ankietowych rodzice dobrze ocenili współpracę z placówką oraz z wychowawcami, podawali, że mogą liczyć na pomoc ze strony placówki dotyczących problemów ich dzieci oraz wysoko ocenili działalność dydaktyczną i wychowawczą Ośrodka, natomiast nauczyciele ocenili jako niewystarczające zaangażowanie rodziców w proces wychowawczy dziecka.

W wyniku kontroli przeprowadzonej w tym roku szkolnym stwierdzono m.in., że prowadzona dokumentacja z przebiegu nauczania nie zawierała większych braków. Nieprawidłowo jednak poprawiane były pomyłkowe wpisy w tej dokumentacji, a ponadto występowały przypadki dokumentowania kilkugodzinnej pracy jednym, czy dwoma zdaniem. Treści programowe w kl. III zostały w pełni zrealizowane. Prawidłowo realizowano obowiązkowe zajęcia z wychowania fizycznego. Nastąpił wzrost czytelnictwa. Indywidualizowano prace domowe. Rozwijano zainteresowania uczniów. Systematycznie oceniano postępy w nauce. Nauczyciele w pełni wykorzystywali czas przeznaczony na zajęcia. Planowo realizowano formy pomocy pedagogicznej. Realizowano zajęcia i pogadanki z zakresu praw człowieka i praw dziecka. Stwierdzono jednak, że dyżury porządkowe, zwłaszcza poranne, często były wykonywane nierzetelnie lub nie wykonywano ich w ogóle.

2) Celem ewaluacji wewnętrznej przeprowadzonej w roku szkolnym 2015/2016 było zbadanie potrzeb i preferencji kadry pedagogicznej dotyczących tematyki szkoleń własnych, szkoleń przeprowadzanych w Ośrodku, podejmowanych studiów podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych i doskonalących oraz zebranie danych dotyczących preferowanych form szkolenia, motywacji pracowników do podnoszenia kwalifikacji. Wyniki badań ewaluacyjnych wykazały m.in., że nauczyciele dostrzegają potrzebę przeprowadzania szkoleń i ciągłego podnoszenia kwalifikacji. Do najbardziej preferowanych form szkolenia należały studia podyplomowe i kursy kwalifikacyjne. W ciągu następnych dwóch lat większość z nich zamierzała w dalszym ciągu podnosić swoje kwalifikacje.

W wyniku kontroli przeprowadzonej w tym roku szkolnym stwierdzono natomiast m.in., że poprawiono systematyczność dokumentowania pracy wychowawczej. Zapisy dokonywane w dokumentacji były bardziej wyczerpujące. Nauczyciele prowadzili zajęcia zgodnie z planami. Różnicowano stopień trudności prac domowych. Dyżury nadal były wykonywane niewłaściwie lub niewykonywane w ogóle, przy czym nie dotyczyło to dyżurów nocnych, które były sprawowane prawidłowo. Przeprowadzono na początku roku szkolnego ankiety badające

⁷⁷ Jak wynika z informacji przekazanych Radzie Pedagogicznej przez Dyrektora MOW w dniach 31 sierpnia 2015 r. i 2016 r., o wynikach i wnioskach wynikających ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego odpowiednio w latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016.

⁷⁸ Głównie na podstawie wyników przeprowadzanych badań ankietowych.

⁷⁹ W szczególności podstawie analizy dokumentacji tj. m.in.: dzienników zajęć w grupach, dzienników zajęć lekcyjnych, dzienników zajęć dodatkowych i specjalistycznych oraz arkuszy ocen.

postawy wychowanków wobec środków odurzających oraz zjawisk agresji i przemocy (nie było takich badań na koniec roku szkolnego).

3) Prawidłowość prowadzenia przez pracowników pedagogicznych zajęć, m.in. w Gimnazjum i Internacie, była ponadto przedmiotem przeprowadzanych przez kierownictwo Ośrodka obserwacji. W roku szkolnym 2014/2015 przeprowadzono ogółem 19 takich obserwacji, a w roku szkolnym 2015/2016 – 15. W ich wyniku stwierdzono m.in., że zaplanowane cele zajęć zostały zrealizowane. Dostosowano formy, metody pracy i wymagania do możliwości uczniów. Podstawa programowa kształcenia oraz tematyka obserwowanych zajęć była zgodna z przyjętymi rozkładami materiałów nauczania oraz ramowymi planami nauczania. Dbano o dyscyplinę podczas zajęć. Optymalnie wykorzystano bazę dydaktyczną.

4) W ramach sprawowanego przez Dyrektora MOW nadzoru pedagogicznego zorganizowano również warsztaty i szkolenia dla członków Rady Pedagogicznej. W roku szkolnym 2014/2015 przedmiotem zorganizowanych w tym zakresie warsztatów były zagadnienia dotyczące sposobu radzenia sobie ze stresem, natomiast w roku szkolnym 2015/2016 zorganizowane zostały dwa szkolenia, których przedmiotem były „*Pierwsza pomoc przedmedyczna*” oraz „*Program wychowawczy i program profilaktyki zgodnie z rozporządzeniem MEN z dn. 18.08.2015 r.*”. Ponadto pracownicy pedagogiczni MOW uczestniczyli w tym okresie z własnej inicjatywy w różnych formach doskonalenia zawodowego, organizowanych przez różne podmioty zewnętrzne⁸⁰.

5) Przedstawione przez Dyrektora MOW na posiedzeniu Rady Pedagogicznej wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego za poszczególne ww. lata szkolne dotyczyły m.in.:

- rok 2014/2015 - przeprowadzenia ankiety wśród wychowanków na temat zjawiska przemocy, prowadzenia systematycznej obserwacji i kontroli dyżurów porannych, prowadzenia bieżącej obserwacji i oceniania zachowania wychowanków na terenie Internatu, systematycznego aktywizowania uczniów do nauki, intensyfikacji zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień;
- rok 2015/2016 - poprawienia systematyczności oceniania zachowania wychowanków na terenie Internatu, zintensyfikowania nadzoru nad wychowankami podczas ich pobytu w sypialniach, aktywizowania wychowanków do czytelnictwa, ujednolicenia sposobu dokumentowania wymiany pościeli i ręczników, przeprowadzenia dwukrotnie w ciągu roku badania postawy wychowanków wobec środków odurzających oraz zjawiska przemocy (ze względu na dużą rotację wychowanków).

(dowód: akta kontroli tom I str. 347-348)

4.2. W wyniku kontroli wytypowanej do badania dokumentacji 15 byłych wychowanków MOW stwierdzono, że:

- w przypadku 12 wychowanków, którzy opuścili Ośrodek przed rokiem szkolnym 2015/2016 - w okresie ich pobytu w MOW, nie została opracowana ani jedna wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania wychowanka, o której była mowa w § 5 ust. 9 *rozporządzenia MEN w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r.*;
- w przypadku pozostałych trzech wychowanków⁸¹, którzy opuścili Ośrodek po zakończeniu roku szkolnego 2015/2016 - oceny takie zostały opracowane dwukrotnie w roku szkolnym 2015/2016, zgodnie z § 6 ust. 9 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży*

⁸⁰ O czym była mowa w punkcie 1.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

⁸¹ Dla których prowadzono akta o nr ewidencyjnych: 1780, 1787, i 1795.

*niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym*⁸². We wcześniejszych latach szkolnych ocen takich nie sporządzono.

(dowód: akta kontroli tom I str. 121-132, 328)

Wielospecjalistyczne oceny poziomu funkcjonowania sporządzone w roku szkolnym 2015/2016 dla ww. trzech byłych wychowanków, zawierały informacje dotyczące m.in., przebiegu i efektów uczenia się oraz zachowania. Nie zawierały oceny skuteczności realizowanych wobec wychowanka działań edukacyjnych, wychowawczych i resocjalizacyjnych określonych w IPE-T, tj. wskazania, czy podejmowane w tym zakresie działania przynoszą założone efekty i dlatego nie ma potrzeby ich zmieniać, czym może należy je skorygować, a tym samym konieczna jest stosowna modyfikacja IPE-T.

(dowód: akta kontroli tom I str. 121-132)

Psycholog Ośrodka (w złożonym oświadczeniu), odnosząc się do zagadnienia dotyczącego informowania wychowanków o przebiegu procesu resocjalizacji oraz możliwości ich wpływania na przebieg tego procesu, wskazała m.in., że wychowankowie byli informowani o planowanych działaniach resocjalizacyjnych oraz ogólnie o sposobach i metodach pracy. Projektując system oddziaływań resocjalizacyjnych nie zakładano, że będą one każdorazowo ustalone wspólnie z wychowankiem. W MOW przebywają osoby niedostosowane społecznie na podstawie postanowienia Sądu i to Sąd uznaje, że ich prawo do samostanowienia jest czasowo i częściowo ograniczone. Pobyt w MOW jest formą izolacji od dotychczasowego środowiska za przejawianie zachowań dysocjalnych czy wręcz przestępczych. Przyczyną takich zachowań jest na ogół brak wyznaczonych przez dorosłych granic, utrata osobistej zdolności do kontrolowanego działania i brak poczucia odpowiedzialności. I dlatego jednym z podstawowych sposobów postępowania z dziećmi i młodzieżą zagrożonych niedostosowaniem jest wyznaczenie im zakresu swobody i dopuszczalnych form zachowania, tj. konkretnych, wyraźnych granic w tym zakresie. Jest więc uzasadnione, aby wobec tej grupy wychowanków stosować dyrektywny styl kierowania. Wychowankowie mają natomiast zagwarantowaną w MOW dobrowolność udziału w takich dodatkowych formach działań resocjalizacyjnych, jak np. teatr resocjalizacyjny, wolontariat, Harcerski Klub Sprawnościowy, czy niektóre zajęcia sportowe.

(dowód: akta kontroli tom I str. 133)

4.3. W latach 2015-2016 w MOW nie dokonywano ogólnej oceny efektów podejmowanych działań, w szczególności dydaktycznych i opiekuńczych oraz nie przeprowadzano badania poziomu bezpieczeństwa wychowanków. Obowiązek dokonywania co najmniej dwa razy w roku takiej oceny określony został w § 28 *rozporządzenia MEN w sprawie zasad działania placówek publicznych z 2015 r.*, które weszło w życie z dniem 1 września 2016 r.

(dowód: akta kontroli tom I str. 117)

4.4. MOW nie monitorował w badanym okresie losów byłych wychowanków Ośrodka.

Dyrektor MOW w wyjaśnieniach w tej sprawie wskazał, że Ośrodek nie dysponuje wiedzą o byłych wychowankach, ponieważ nie posiada narzędzi prawnych, które upoważniałyby dyrekcję do zwracania się o informacje do instytucji, które mogą posiadać wiedzę o ich sytuacji życiowej.

(dowód: akta kontroli tom I str. 81-82)

⁸² Dz.U. poz. 1113, dalej: *rozporządzenie MEN w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2015 r.*

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności MOW w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Jak wynika z badania dokumentacji dotyczącej 15 byłych wychowanków, w latach szkolnych 2012/2013-2014/2015 nie była w MOW sporządzana wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania wychowanka, co stanowiło naruszenie postanowień § 5 ust. 9 *rozporządzenia MEN w sprawie warunków organizowania kształcenia z 2010 r.* Oceny takie rozpoczęto sporządzać dopiero od roku szkolnego 2015/2016.

(dowód: akta kontroli tom I str. 321, 324, 328)

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił, że niesporządzanie przedmiotowych ocen spowodowane było przeoczeniem, które zostało zauważone w toku sprawowanego przez niego nadzoru pedagogicznego. Począwszy od roku szkolnego 2015/2016 działania w tym zakresie są zgodne z przepisami prawa.

(dowód: akta kontroli tom I str. 321, 324)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. NIK zwraca uwagę, że w objętych kontrolą wielospecjalistycznych ocenach poziomu funkcjonowania wychowanka, sporządzonych w roku szkolnym 2015/2016, nie zamieszczono oceny efektywności i skuteczności zaplanowanych i realizowanych działań edukacyjnych, wychowawczych i resocjalizacyjnych w stosunku do danego wychowanka, w tym oceny, czy nie występuje potrzeba ich modyfikacji.

W ocenie NIK niezbędnym warunkiem właściwego spełniania swojej roli przez tego rodzaju ocenę, jest objęcie nią nie tylko zachowań i postępów wychowanka, ale również prowadzonych wobec niego przez Ośrodek działań wychowawczych, edukacyjnych i resocjalizacyjnych określonych w IPE-T.

Należy zaznaczyć, że na zagadnienie dotyczące niedokonywania przez Ośrodek oceny efektywności podejmowanych działań w stosunku do wychowanka zwrócił uwagę Zespół ds. Edukacji i Wychowania z Biura Rzecznika Praw Dziecka w wyniku kontroli doraźnej przeprowadzonej w MOW w 2015 r.⁸³

(dowód: akta kontroli tom I str. 121-132)

Uwagi NIK dotyczą ponadto niepodjęwania przez MOW działań na rzecz pozyskiwania informacji o dalszych losów wychowanków tej placówki. Zdaniem NIK prowadzenie tego rodzaju działań jest niezbędnym elementem ewaluacji skuteczności podejmowanych działań mających służyć resocjalizacji wychowanków.

W charakterystyce wymagań wobec młodzieżowych ośrodków wychowawczych, określonej w załączniku do *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek*⁸⁴, w odniesieniu do wymagań na poziomie wysokim wskazano m.in., że skuteczność podejmowanych działań profilaktyczno-wychowawczych, edukacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych potwierdzają pozyskane informacje o losach byłych wychowanków. Do kontaktowania się MOW w ww. sprawie z byłymi wychowankami Ośrodka oraz z innymi podmiotami i placówkami, tj. np. powiatowymi centrami pomocy rodzinie właściwymi w sprawie nadzorowania realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia, nie są, zdaniem NIK, potrzebne odrębne uregulowania prawne.

(dowód: akta kontroli tom I str. 81-82)

Ocena częściowa

Prowadzony przez Dyrektora nadzór pedagogiczny nad działalnością wychowawczą i edukacyjną Ośrodka pozwalał na formułowanie wniosków mających poprawić działalność tej jednostki. Do roku szkolnego 2014/2015 w Ośrodku nie były jednak sporządzane wielospecjalistyczne oceny poziomu funkcjonowania wychowanków tej jednostki. Wprowadzie w roku szkolnym 2015/2016 oceny takie zaczęto sporządzać,

⁸³ Ustalenia tej kontroli przedstawione zostały w pkt 3.2., ppkt 4) niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

⁸⁴ Dz.U. poz. 1214.

to jednak nie zamieszczano w nich oceny skuteczności podejmowanych działań w stosunku do danego wychowanka. Ponadto w badanym okresie nie prowadzono monitoringu losów byłych wychowanków w celu oceny skuteczności prowadzonych przez Ośrodek działań oraz ich ewaluacji.

IV. Wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁸⁵, wnosi o:

- 1) określanie w dziennikach zajęć psychologa i pedagoga tygodniowego planu zajęć, o którym mowa w § 19 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji*;
- 2) uwzględnianie w opracowywanych IPE-T wszystkich wymaganych elementów określonych w obowiązujących w tym zakresie przepisach prawa;
- 3) modyfikowanie IPE-T, w celu uwzględnienia zaleceń sformułowanych po ich opracowaniu, w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla Dyrektora MOW, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 17 maja 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

Kontrolerzy:
Zbigniew Żyromski
główny specjalista k.p.

Sławomir Nowak
główny specjalista k.p.

⁸⁵ Dz.U z 2017 r. poz. 524.